

Kanta-lääkityslistan 2-vaiheen yleiskuvaus

Versio 1.0.
6/2022

Heikki Virkkunen ja Annika Koivisto (toim.)

Työryhmä: Heikki Virkkunen, Annika Koivisto, Kimmo Rissanen, Mirkka Pettersson, Aino Lassila, Annu Ahonen, Katriina Köli, Harri Nurmi, Ulla Halttunen, Tero Kujanpää, Mari Peltola-Nykyri, Lasse Mäkelä

**Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Institutet för hälsa och välfärd
Finnish Institute for Health and Welfare**
PL / PB / P.O. Box 30 • FI-00271 Helsinki, Finland
Puh/tel +358 29 524 6000
www.thl.fi

Sisällys

VERSIONHALLINTA.....	4
1 JOHDANTO	5
2 KEHITTÄMISEN PERIAATTEET	6
2.1 LÄÄKITYSLISTAN YLEISIÄ PERIAATTEITA	6
2.2 LÄÄKITYSLISTA LÄÄKKEEN MÄÄRÄÄJÄN NÄKÖKULMASTA.....	6
2.3 LÄÄKITYSLISTA LÄÄKKEEN TOIMITTAJAN NÄKÖKULMASTA.....	7
2.4 LÄÄKITYSLISTA LÄÄKEHOIDON TOTEUTTAMISEN NÄKÖKULMASTA	7
2.5 LÄÄKITYSLISTA LÄÄKKEEN KÄYTTÄJÄN NÄKÖKULMASTA	7
2.6 LÄÄKITYSLISTA TEKNISESTÄ NÄKÖKULMASTA	8
3 KÄYTÖSSÄ OLEVA LÄÄKE JA LÄÄKEJATKUMO KÄSITTEINÄ	9
3.1 LÄÄKEJATKUMO	9
3.1.1 <i>Lääkejatkumon toimintaperiaate</i>	10
3.1.2 <i>Lääkejatkumon perustapaus</i>	11
3.2 LÄÄKEJATKUMON ERITYISTAPAUKSIA	11
3.2.1 <i>Lääkkeen lopettaminen ja uudelleen aloitus</i>	11
3.2.2 <i>Samanaikaiset lääkejatkumot</i>	11
3.2.3 <i>Apteekkien tallentamat lääkemääräykset</i>	12
3.2.4 <i>Lääkemääräys/annosmuutos ilman toimitettavaa määrää</i>	12
3.3 KÄYTÖSSÄ OLEVA LÄÄKE JA LÄÄKEJATKUMO LÄÄKITYSLISTALLA	13
3.3.1 <i>Lääkityslistan yleisnäkymä</i>	13
3.3.2 <i>Lääkkeen historiatiedot eli Lääkejatkumot</i>	14
3.3.3 <i>Lääkkeen yksityiskohtaiset tiedot</i>	14
3.3.4 <i>Lopetetut lääkkeet</i>	14
4 LÄÄKITYSLISTAN HAKEMINEN	16
4.1 LÄÄKITYSLISTAN PERUSHAKU	16
4.1.1 <i>Lääkityslistan yleisnäkymän näyttäminen tietojärjestelmässä</i>	16
4.1.2 <i>Lääkkeen yksityiskohtaisten tietojen näyttäminen tietojärjestelmissä</i>	17
4.2 LÄÄKITYSTIETOJEN ERITYISHAUT	17
4.2.1 <i>Lopetettujen lääkkeiden tietojen haku</i>	17
4.2.2 <i>Käytössä olevan lääkkeen historiatietojen haku</i>	18
4.2.3 <i>Lääkemääräyksen asiakirjahaku</i>	18
4.3 TIETOJEN HAKEMINEN ERI TOIMINNOISSA.....	18
4.3.1 <i>Tietojen hakeminen terveydenhuollossa</i>	18
4.3.2 <i>Tietojen hakeminen apteekeissa</i>	18
4.4 <i>Tietojen hakeminen Omakannassa</i>	19
4.5 <i>Tietojen hakeminen hyvinvointisovelluksille</i>	19
5 LÄÄKKEEN MÄÄRÄÄMINEN.....	20
5.1 MÄÄRÄTYT LÄÄKKEET JA ITSEHOITOVALMISTEET	20
5.1.1 <i>Lääkemääräykset</i>	20
5.1.2 <i>Itsehoitovalmisteiden käytön merkinnät</i>	20
5.2 LÄÄKEMÄÄRÄYKSEN RAKENNE	20
5.2.1 <i>Lääkemääräys (avohoidossa)</i>	20
5.2.2 <i>Osastolääkemääräys</i>	21
5.2.3 <i>Itsehoitovalmisteiden käytön merkintä</i>	21

5.3 LÄÄKEMÄÄRÄYKSEN TOIMINTAMALLI	22
5.3.1 Lääkemääräyksen perustoimintamalli.....	22
5.3.2 Toimintamalli poikkeustilanteissa	22
5.4 UUDEN LÄÄKKEEN MÄÄRÄÄMINEN	23
5.4.1 Rinnakkaisen valmisteen lisäys (uusi lääkejatkumo).....	23
5.5 KÄYTÖSSÄ OLEVAN LÄÄKKEEN MUUTOS	24
5.5.1 Määrätyn lääkkeen muutos.....	24
5.5.2 Itsehoitovalmisteen käytön muutos.....	25
5.5.3 Lääkemääräyksen korjaus	25
5.6 LÄÄKKEEN LOPETTAMINEN	25
5.6.1 Tunnisteettoman lääkkeen lopettaminen.....	26
5.6.2 Puhelinreseptin lopettaminen.....	26
5.7 LÄÄKEMÄÄRÄYKSEN MITÄTÖINTI	26
6 RESEPTIN UUSIMINEN	29
6.1 UUSIMISPYYNNÖT	29
6.2 UUSIMISPYYNNÖN KÄSITTELY.....	29
6.3 RESEPTIN UUSIMINEN ILMAN UUSIMISPYYNTÖÄ.....	30
7 LÄÄKKEEN TOIMITTAMINEN	31
7.1 APTEEKIN PERUSTOIMINNOT	31
7.1.1 Lääkityslistan haku	31
7.1.2 Lääkkeen toimittaminen.....	32
7.2 TOIMITUKSEN ERITYISTILANTEITA.....	34
7.2.1 Itsehoitovalmisteet	34
7.2.2 Annosjakeluun määrättyjen lääkkeiden toimittaminen	34
7.2.3 Potilaskohtaisella erityisluvalla toimitettava lääke.....	34
7.3 APTEEKIN ERITYISTOIMINNOT	35
7.3.1 Lääkemääräyksen lukitus ja varaus.....	35
7.3.2 Toimituksen korjaus ja mitätöinti.....	35
7.3.3 Lääkemääräyksen korjaus apteekissa	35
7.3.4 Lääkemääräyksen mitätöinti apteekissa	36
7.4 TOIMINTA POIKKEUSTILANTEESSA	36
7.4.1 Paperireseptin tallentaminen	36
7.4.2 Puhelinreseptin tallentaminen.....	37
8 LÄÄKITYSLISTAN ERITYISPIIRTEITÄ	38
8.1 LÄÄKEKOHTAISET LUOVUTUSKIELLOT	38
8.2 LÄÄKKEEN KÄYTÖN JA MÄÄRÄÄMISEN SEURANTA.....	38
8.2.1 Toimitusmäärien seuranta.....	38
8.2.2 Viranomais- ja lääkekorvauseuranta	39
8.3 SIIRTÄMÄVAIHE LÄÄKITYSLISTAN KÄYTTÖÖN	39
8.3.1 Lääkityslista otetaan käyttöön "siivoamalla" Reseptikeskuksen tiedot.....	39
8.3.2 Rakenteisen annostuksen määrittelyiden mukaiset lääkemääräykset.....	40
8.3.3 Vanhan rakenteen mukaiset lääkemääräykset	40

Versionhallinta

Versio ja julkaisuajankohta	Muutokset
1.0 6/2022	Ensimmäinen julkaistu versio

VANHENTUNUT

1 Johdanto

Tämän dokumentin on tarkoitus kuvata yleistasolla Reseptikeskuksen tietoihin pohjautuvan valtakunnallisen Kanta-lääkityslistan (myöhemmin tässä dokumentissa lyhyesti Lääkityslista) tärkeimmät Lääkityslistan 2-vaiheessa (2025) käyttöön otettavat toiminnallisuudet. Yleiskuvauksessa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä apteekkien toiminnallisuudet kuvataan yleisesti terveydenhuollon ammattihenkilöiden (esim. lääkärit ja sairaanhoitajat terveydenhuollon yksiköissä sekä apteekeissa toimivat farmasistit) näkökulmasta. Sosiaalihuollon erityispiirteitä, lääkkeen käyttäjän omia kirjauksia sekä muita Lääkityslistan myöhemmissä vaiheissa käyttöön otettavia toiminnallisuuksia, mm. lääkehoidon eritasoiset arvioinnit ja osastolääkitys, täydennetään yleiskuvauksen seuraavissa versioissa Lääkityslistan kehityksen myöhemmissä vaiheissa. Lääkityslistan kehittämistyön pohjana käytetään THL:n [Lääkehoidon tiedonhallinnan konseptia](#).

Lääkityslista muodostetaan Lääkityslistan 2-vaiheessa henkilölle määrättyjen lääkkeiden tiedoista. Tiedot syntyvät lääkemääräyksistä ja lääkkeen lopettamismerkinnöistä, joihin voi liittyä erilaisia lisätietoja, esim. lääkkeen toimitustiedot. Kaikki Reseptikeskuksessa olevan tiedon käsittely vaatii vahvaa tunnistautumista.

THL:n STM:n toimeksiannosta tuottaman konseptin peruslinjauksien mukaan Lääkityslista näkyy saman sisältöisenä kaikille käyttäjäryhmille lääkkeen käyttäjän asettamat tietojen luovutuskiellot ja eri käyttäjäryhmien tarpeista johtuvat painotuserot huomioiden. Lääkkeen käyttäjä siis näkee samankaltaisen lääkitystietojen yhteenvedon kuin sote-ammattihenkilökin (sis. apteekit).

Lääkityslistan tavoitetilan mukaan terveydenhuollon ammattihenkilö tekee lääkehoitoon liittyvät kirjaukset vain kerran ja tämän merkinnän pohjalta muodostuvat kaikki tarvittavat potilaan lääkitykseen liittyvät tiedot. Tällä hetkellä tapahtuvasta lääkitystiedon moninkertaisesta kirjaamisesta pyritään asteittain pääsemään eroon. Lääkityslistan kehittäminen lähtee terveydenhuollon ammattihenkilöiden ja lääkkeen käyttäjien tarpeista ja palvelee sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioissa joustavaa ja turvallista työtapaa.

Lääkitystietojen haun yhteydessä hakija saa aina – mahdolliset rajoitukset huomioiden – näkymän ajantasaiseen Lääkityslistaan. Tarvittaessa hakija voi työtehtävien tarpeen mukaan tarkastella tarkemmin yksittäisen käytössä olevan (tai lopetetun) lääkkeen lääkityshistoriaa.

2 Kehittämisen periaatteet

Lääkityslistan kehittämisessä noudatetaan THL Lääkehoidon tiedonhallinnan konseptissa kuvattuja lääkehoidon tiedonhallinnan periaatteita. Yleiset periaatteet nousevat mm. SOTE-kokonaisarkkitehtuurista ja lääkehoidon kokonaisarkkitehtuurista. Lisäksi kehittämisessä huomioidaan aiemmissa lääkitysmäärittelyissä tunnistettuja ja selvityksissä esiin nousseita toiminnallisia ja järjestelmäratkaisuihin liittyviä periaatteita. Alla on koottuna keskeisimpiä kehitystyössä konkretisoituvia yleisiä periaatteita sekä niiden huomiointia eri käyttäjäryhmien näkökulmasta. Laajemmin Lääkityslistan arkkitehtuuri-, toiminnalliset ja järjestelmäratkaisuihin liittyvät periaatteet on kuvattu Lääkehoidon tiedonhallinnan konseptin luvussa 2. Osa periaatteista toteutuu vasta Lääkityslistan kehittämisen myöhemmissä vaiheissa.

2.1 Lääkityslistan yleisiä periaatteita

Lääkityslista

- näkyy saman sisältöisenä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöille ja potilaalle itselleen, käyttöoikeudet ja lääkkeen käyttäjän asettamat tietojen luovutuskiellot huomioiden.
 - tietojen näyttämässä huomioidaan eri käyttäjäryhmien erilaiset tiedon tarpeet
- on helposti ymmärrettävä näkymä lääkkeen käyttäjän ajantasaiseen kokonaislääkitykseen (Lääkityslistan 2-vaiheessa vain määrättyihin lääkkeisiin)
- tukee lääkkeen käyttäjän hoitoon sitoutumista ja omahoidon toteuttamista sekä parantaa potilasturvallisuutta

2.2 Lääkityslista lääkkeen määrääjän näkökulmasta

Lääkkeen määrääminen

- avohoidossa perustuu valtakunnallisen Kanta-lääkityslistan ajantasaiseen tietoon
 - poikkeustilanteissa lääke on kyettävä määräämään käyttämättä Kanta-lääkityslistaa, jolloin tiedot päivitetään Lääkityslistalle häiriötilanteen päätyttyä (terveydenhuollon yksikössä tai apteekissa)
- osastohoidon aikana Lääkityslistaa ylläpidetään potilastietojärjestelmässä (osastohoidon rajapinta vasta Lääkityslistan 3-vaiheessa)
 - lääkitystietojen tarkastaminen ja täsmäyttäminen Kanta-lääkityslistaan tehdään osastohoidon alkaessa ja päättyessä sekä potilaan poistuessa väliaikaisesti osastohoidosta
 - osastohoidon aikaisesta lääkityksestä tallennetaan Reseptikeskukseen vähintään avohoidossa huomioitavat osastolla määrätty lääkkeet (osastolääkitys vasta Lääkityslistan 4-vaiheessa)
- ei edellytä moninkertaista kirjaamista erikseen lääkemääräykselle, potilaskertomustekstiin ja lääkityslistalle

2.3 Lääkityslista lääkkeen toimittajan näkökulmasta

Lääkkeen toimittaminen

- perustuu Kanta-lääkityslistan ajantasaiseen tietoon
 - häiriötilanteissa lääke on tarvittaessa kyettävä toimittamaan tulostetun potilasohjeen tai paperi- tai puhelinmääräyksen perusteella käyttämättä Kanta-lääkityslistaa, asiakkaan välttämättömän lääkehoidon turvaamiseksi
- selkiytyy, kun kustakin käytössä olevasta lääkkeestä on voimassa vain yksi lääkemääräys.
 - toimitusvälien seuranta helpottuu
 - mahdollisten lääkeinteraktioiden ja muu lääkityksen tarkistus helpottuu
- helpottuu, kun annostustiedot kirjataan rakenteisesti
 - annostusohjeen ”aukikirjoittamisen” tarve poistuu/vähenee, jolloin virheiden riski pienenee
 - annosjakelun annosaikojen kirjaustarve vähenee ja annostarkistuksiin liittyvä viestintä vähenee

2.4 Lääkityslista lääkehoidon toteuttamisen näkökulmasta

Läkehoidon toteuttaminen

- perustuu Kanta-lääkityslistan ajantasaiseen tietoon
 - päällekkäisten lääkemääräysten riski vähenee
 - mahdollisten lääkeinteraktioiden ja muu lääkityksen tarkistus selkiytyy
 - potilas voi pyytää terveydenhuollon ammattihenkilöä tai apteekkia tallentamaan käyttämiensä itsehoitolääkkeiden tai -valmisteiden tiedot Reseptikeskukseen, jolloin myös itsehoitolääkkeiden tai -valmisteiden yhteisvaikutusten havaitseminen helpottuu (itsehoitolääkkeiden kirjaaminen vasta Lääkityslistan 3-vaiheessa)

2.5 Lääkityslista lääkkeen käyttäjän näkökulmasta

- lääkkeen käyttäjä (tai hänen edustajansa) näkee helposti ja ymmärrettävästi hänellä käytössä olevat lääkkeet ajantasaiselta Lääkityslistalta.
- potilasturvallisuus ja lääkehoitoihin sitoutuminen paranevat, kun voimassa on vain yksi lääkemääräys kustakin lääkkeestä
- Lääkityslista sujuvoittaa asiointia palvelupolun eri vaiheissa, kun ammattihenkilöillä on käytössään ajantasainen lääkitystieto, jonka pohjalta lääkehoitoa voidaan suunnitella ja arvioida vastaamaan paremmin lääkkeen käyttäjän tarpeita.

2.6 Lääkityslista teknisestä näkökulmasta

Lääkityslista

- ei ole erillinen dokumentti vaan muodostuu automaattisesti kertaalleen kirjatuista lääkemerkinnoistä
- ei vaadi erillistä ylläpitoa vaan päivittyy aina, kun rakenteiset lääkitystiedot tallennetaan Reseptikeskukseen
- hyödyntää käytössä olevia tietorakenteita ja standardimäärittelyitä
- huomioi lääkkeen käyttäjän oikeuden rajata tietojen näkyvyyttä Lääkityslistalla
- otetaan käyttöön vaiheittain toiminnallisuuksia asteittain laajentaen, aloittaen suurinta hyötyä tuottavista toiminnallisuuksista

VANHENTUNUT

3 Käytössä oleva lääke ja lääkejatkumo käsitteinä

Lääkityslistan myötä valtakunnallisessa lääkehoidon tiedonhallinnassa siirrytään reseptikeskeisestä lääkitystiedon hallinnasta käytössä olevan lääkkeen jatkumoon perustuvaan lääkekeskeiseen tiedonhallintaan.

Potilaan lääkitys koostuu henkilön **käytössä olevista lääkkeistä**^[1], jotka voivat olla lääkkeen määrääjän määräämiä **määrättyjä lääkkeitä**^[1] tai lääkkeen käyttäjän oma-aloitteisesti käyttämiä^[2] **itsehoitolääkkeitä tai muita itsehoitovalmisteita**.

Säännöllinen lääkitys		Potilas annosjakelun piirissä							
Aj=Annosjakelu, P = Pysyvä, M = Määräaikainen	Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Käyttötarkoitus				Huom!	
Pvm	Määrätty määrä	Rec voimassa	Saamatta	Viimeisin toimitus:	Pvm	Toimitettu lääke	Vahvuus	Määrä	
P	Metoprolol Orion	47,5 mg	Depottabletti	1 tabletti kerran päivässä		Verenpaineeseen			
2.6.2020	8 x 100 kpl	Voimassa: 1.6.2022	Saamatta: 5 x 100 kpl	Viimeisin toimitus: 2.1.2021		Metoprolol Krka	47,5 mg	1x 100 kpl	
P	Primaspan	100 mg	Enterotabletti	1 tabletti gamuisin		Verenhennuslääke		Sic!	
12.2.2019		Voimassa:	Saamatta:	Viimeisin toimitus:					
Tarvittaessa otettava lääkitys		Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Käyttötarkoitus				Huom!
Pvm	Määrätty määrä	Rec voimassa	Saamatta	Viimeisin toimitus:	Pvm	Toimitettu lääke	Vahvuus	Määrä	
P	Burana	600 mg	Tabletti	1 tabletti tarvittaessa 1-2 kertaa päivässä		Kipulääke		Sic!	
12.4.2019	2 x 100 kpl	Voimassa: 12.4.2021	Saamatta: 1 x 100 kpl	Viimeisin toimitus: 13.4.2019		Ibusal	600 mg	1x 100 kpl	
Itsehoitoläkkeet ja -valmisteet		Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Käyttötarkoitus				Huom!
P	C-vitamiini	500 mg	Tabletti	1 tabl kerran päivässä		Vitamiini			
12.5.2020		Voimassa:	Saamatta:	Viimeisin toimitus:					
Lopetetut lääkkeet		Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Käyttötarkoitus				Huom!
Pvm	Määrätty määrä	Rec voimassa	Saamatta	Viimeisin toimitus:	Pvm	Toimitettu lääke	Vahvuus	Määrä	

Kuva 3.1 Lääkityslista näyttää käytössä olevien lääkkeiden ajantasaiset tiedot. **Määrättyjen lääkkeiden** lisäksi (kuvassa *Säännöllinen lääkitys* ja *Tarvittaessa otettava lääkitys*) listalla voidaan näyttää lääkkeen käyttäjän omatoimisesti käyttämät **itsehoitoläkkeet ja -valmisteet**. (Huom. Kuva on esimerkinomainen havainnekuva Lääkityslistan sisällöstä, ei toteutusohje järjestelmätooteutukseen.)

3.1 Lääkejatkumo

Lääkejatkumo kuvaa henkilön käytössä olevien (sekä käytössä olleiden) samat vaikuttavat aineet sisältävien lääkkeiden ajallisesti jatkuvaa kokonaisuutta, joka alkaa lääkkeen aloituksesta ja päättyy lääkkeen lopetukseen (kuva 3.3). Lääkityslistalla lääkejatkumosta näkyy aina uusin, voimassaoleva lääkemääräys tai itsehoitoläkkeen tai -valmisteiden kirjaus^[2] (kuva 3.1).

Pääsääntöisesti käytössä olevalla lääkkeellä on yksi lääkejatkumo, josta näkyy lääkkeen käytön historia. Jos samasta (samat vaikuttavat aineet sisältävästä) lääkkeestä on yhtäaikaista käytössä 2 (tai useampia) valmisteita, esim. eri vahvuuksia tai lääkemuotoja, näille molemmille muodostuu omat lääkejatkumonsa, jotka yhdessä muodostavat lääkkeen käytön historian (kts. luku 3.3.3).

Säännöllinen lääkitys										
Potilas annosjakelun piirissä										
Aj	P	Aj=Annosjakelu, P = Pysyvä, M = Määräaikainen		Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Käyttötarkoitus			Huom!
Reseptilaji	Pvm	Määrätty määrä	Rec	voimassa	Saamatta	Viimeisin toimitus:	Pvm	Toimitettu lääke	Vahvuus	Määrä
Aj	P	Metoprolol Orion	47,5 mg	Depottabletti	1 tabletti kerran päivässä	Verenpaineeseen				
		2.6.2020	8 x 100 kpl	Voimassa: 1.6.2022	Saamatta: 5 x 100 kpl	Viimeisin toimitus:	2.1.2021	Metoprolol Krka	47,5 mg	1x 100 kpl
		Lääkkeen historia:		Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Alkanut	Päättynyt	Muutoksen syy	
1	...	Metoprolol Orion	47,5 mg	Depottabletti	1 tabletti x 1	2.6.2020	...	[jatkuu]	Muu: Annosmuutos	
2		Seloken Zoc	95 mg	Depottabletti	1 tabletti x 1	2.6.2017	1.6.2020		Muu: Annosmuutos	
1		Seloken Zoc	47,5 mg	Depottabletti	1 tabletti x 1	2.6.2016	1.6.2017		Muu: Annosmuutos	
1		Seloken	25 mg	Tabletti	1 tabletti x 2	2.6.2015	1.6.2016		Muu: Annosmuutos	
0		Spesicor	25 mg	Tabletti	1 tabletti x 2	2.3.2015	1.6.2015		Muu: Annosmuutos	
1		Spesicor	25 mg	Tabletti	1 tabletti x 1	2.1.2015	1.3.2015		(Aloitus)	
P		Marevan	3 mg	Tabletti	1 tabletti aamuisin	Verenhennuslääke				
		12.5.2020	8 x 100 kpl	Voimassa: 12.5.2022	Saamatta: 5 x 100 kpl	Viimeisin toimitus:	2.1.2021	Marevan	3 mg	1x 100 kpl
		Lääkkeen historia:		Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Alkanut	Päättynyt	Muutoksen syy	
1		Marevan	3 mg	Tabletti	1 tabletti aamuisin	12.5.2020	...	[jatkuu]	Muu: Annosmuutos	
1		Marevan	3 mg	Tabletti	1 tabl ma, ke, pe, su	12.5.2018	12.5.2020		(Aloitus)	
P		Marevan Forte	5 mg	Tabletti	Ei käytössä	Verenhennuslääke				
		12.2.2020		Voimassa:	Saamatta:	Viimeisin toimitus:				Päättynyt: 12.5.2020
		Lääkkeen historia:		Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Alkanut	Päättynyt	Muutoksen syy	
1		Marevan Forte	5 mg	Tabletti	Ei käytössä	12.5.2020	...	[jatkuu]	(Lopetus)	
1		Marevan Forte	5 mg	Tabletti	1 tabl ti, to, la	12.5.2018	12.5.2020		Muu: Annosmuutos	
1		Marevan Forte	5 mg	Tabletti	1 tabletti aamuisin	12.5.2017	12.5.2018		(Aloitus)	

Kuva 3.2 Lääkejatkumo koostuu käytössä olevan lääkkeen peräkkäisistä lääkemääräyksistä ja kuvaa käytössä olevan lääkkeen käytön historiaa. Pääsääntöisesti lääkkeen historia muodostuu yhdestä lääkejatkumosta (kuvassa *Metoprolol*), mutta voi sisältää 2 (tai useampia) lääkejatkumoa (kuvassa *Marevan*, kts luku 3.3.3.). (Huom. Kuva on esimerkinomainen havainnekuva Lääkityslistan sisällöstä, ei toteutusohje järjestelmätoteutukseen.)

3.1.1 Lääkejatkumon toimintaperiaate

Lääkejatkumo syntyy, kun lääkkeen määräämiseen oikeutettu henkilö toteaa henkilöllä lääkeshoidon tarpeen ja määrää hänelle uuden lääkkeen käyttöön tai kun terveydenhuollon ammattihenkilö kirjaa Lääkityslistalle lääkkeen käyttäjän oma-aloitteisesti käyttämän itsehoitovalmisteiden käytön alkaneeksi. Lääkejatkumo vastaavasti päättyy kun lääkkeen määrääjä määrää lääkkeen lopetettavaksi tai kun terveydenhuollon ammattihenkilö kirjaa Lääkityslistalle lääkkeen käyttäjän oma-aloitteisesti käyttämän itsehoitovalmisteiden käytön päättyneeksi.^[2, 3]

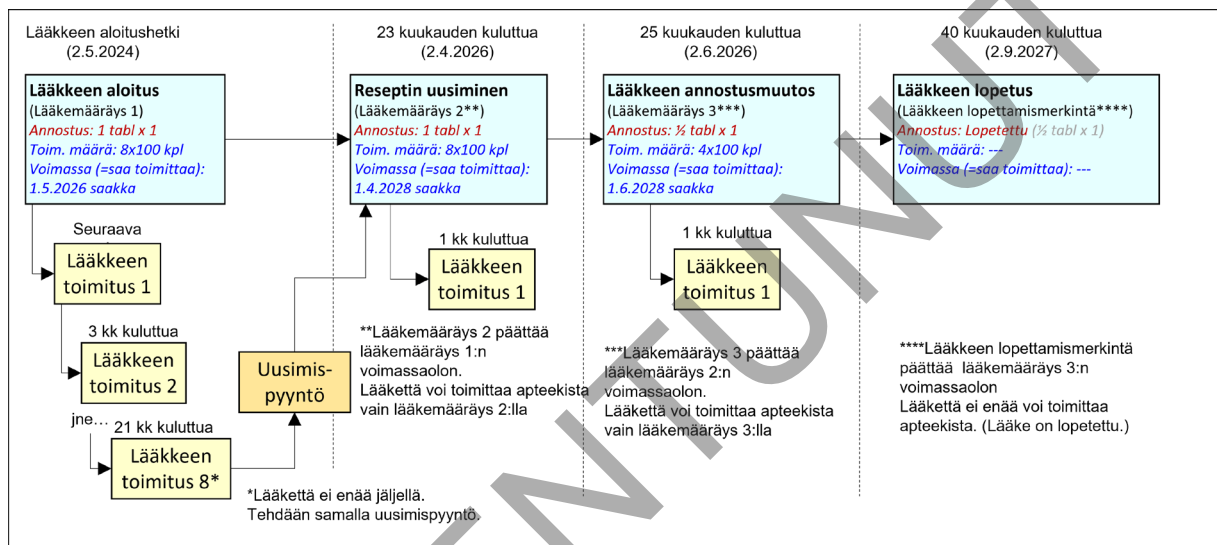
Määrätty lääke tai kirjattu itsehoitolääke tai -valmiste yksilöidään tunnisteella (*Käytössä olevan lääkkeen tunniste*, aiemmin *Määrätyn lääkkeen yksilöivä tunniste*), jonka perusteella lääkkeen myöhemmät lääkemerkinnät ketjutetaan samaan lääkejatkumoon. Lääkkeen toimitusten tiedot liitetään aina lääkemääräykseen ja sen mukaiseen käytössä olevaan lääkkeeseen. Näin lääkkeiden käytön ja lääketoimitusten historia saadaan näkyvään lääkejatkumoina.

Lääkkeen aloittaminen, lopettaminen sekä sen aikana tapahtuvat muutokset lääkkeen käytössä kirjataan Lääkityslistalle lääkemääräyksinä, lääkkeen lopettamismerkintänä tai itsehoitovalmisteiden kirjauksina. Lääkejatkumossa on voimassa aina vain jatkumon uusiin lääkemääräyksiin (tai itsehoitovalmisteiden itsehoitovalmisteiden käytön merkintä). Lääkejatkumon uusi lääkemääräys ja lopettamismerkintä päättävät jatkumon aiemman lääkemääräyksen voimassaolon^[4]. Itsehoitovalmisteiden kirjaukset toimivat vastaavasti: uusi kirjaus ajantasaistaa aina tiedot itsehoitovalmisteiden käytöstä ja ilmaisee, että aiempi kirjaus ei enää ole ajantasainen (ei ole voimassa).^[2]

3.1.2 Lääkejatkumon perustapaus

Tyypillisessä tapauksessa lääkejatkumon aloittaa uuden lääkkeen lääkemääräys. Lääkettä toimitetaan apteekista lääkemääräyksen perusteella ja toimituksista tehdään toimitusmerkinnät.

Lääkejatkumoon voidaan tehdä muutoksia (esim. annostukseen) tekemällä uusi lääkemääräys, joka päättää aina lääkejatkumon aiemman lääkemääräyksen voimassaolon. Lääkettä toimitetaan sen jälkeen uuden lääkemääräyksen perusteella. Lopulta lääke merkitään lopetetuksi, mikä lopettaa lääkejatkumon. (Kuva 3.3)

Kuva 3.3 Lääkejatkumon perustapaus. Lääkejatkumo syntyy kun uusi lääke määrätään ja päättyy kun lääke lopetetaan. Lääkejatkumon ollessa voimassa siihen tehdään muutoksia lääkemääräyksillä.

3.2 Lääkejatkumon erityistapauksia

3.2.1 Lääkkeen lopettaminen ja uudelleen aloitus

Lääkkeen lopettaminen päättää lääkejatkumon sekä siihen liittyvän lääkemääräyksen voimassaolon. Jos pitkäaikaisessa käytössä aiemmin ollut lääke aloitetaan uudelleen, uusi lääkemääräys voidaan liittää aiempaan lääkejatkumoon, jotta lääkkeen koko historia saadaan näkymään lääkejatkumossa.

Määräaikaisilla lääkkeillä, esimerkiksi antibioottikuureilla, uusi kuuri periaatteessa ei ole samaa lääkejatkumoa, koska liittyy uuteen sairauteen (hoitoprosessiin). Uusi (samat vaikuttavat aineet sisältävän lääkkeen) lääkekuuri määrätään silloin uutena lääkkeenä (omana lääkejatkumonansa)^[5].

3.2.2 Samanaikaiset lääkejatkumot

Käytössä olevalla lääkkeellä on pääsääntöisesti voimassa vain yksi lääkejatkumo. Tällöin lääkejatkumoon kirjattu uusi lääkemääräys päättää aiemman lääkemääräyksen voimassaolon. On kuitenkin tilanteita, jolloin

käytössä olevalla lääkkeellä on tarvetta olla samanaikaisesti voimassa useampia lääkemääräyksiä. Koska lääkejatkumolla voi kerrallaan olla voimassa vain yksi lääkemääräys, muodostetaan näissä poikkeustilanteissa käytössä olevalle lääkkeelle toinen (kolmas, jne.) lääkejatkumo, joka näytetään yhdessä käytössä olevan lääkkeen muiden jatkumoiden kanssa. Saman käytössä olevan lääkkeen eri lääkejatkumot erotetaan toisistaan omalla tunnisteellaan (*Lääkejatkumon osatunniste*, aiemmin *Määrätyn lääkkeen osatunniste*)^[6]. Tunnistettuja poikkeustilanteita, jolloin käytössä olevasta lääkkeestä tarvitaan samanaikaisesti 2 (tai useampia) voimassaolevia lääkemääräyksiä, ovat:

1. käytössä on samanaikaisesti lääkkeen kahta (tai useampaa) vahvuutta
 - a. vuorotellen käytettävänä (esim. Marevan 3mg ja 5mg vuoropäivin)
 - b. sopivan kerta-annoksen saamiseksi (esim. tyroksiini 100ug + 25ug = 125ug)
2. käytössä on samanaikaisesti kahta (tai useampaa) eri lääkemuotoa, (esim. silmätipat päivisin, silmävoide yöksi)
3. koneellisessa annosjakelussa olevan lääkkeen tarvittaessa käytettävää lisäannosta varten (toinen säännöllisesti, toinen tarvittaessa otettava)

Teknisesti kutakin käytössä olevan lääkkeen lääkejatkumoa koskevat luvussa 3.1.1 kuvatut lääkejatkumon toimintaperiaatteet. Käytössä olevan lääkkeen kustakin lääkejatkumosta on voimassa aina uusiin lääkemääräys ja uusi määräys ja lopettamismerkintä päättävät kyseisen lääkejatkumon aiemman lääkemääräyksen voimassaolon, mutta ei vaikuta saman käytössä olevan lääkkeen muiden lääkejatkumoiden lääkemääräyksiin. Sen vuoksi esim. lääkemääräysten uusimisessa kaikkien lääkejatkumoiden lääkemääräykset täytyy uusita erikseen sekä lääkettä lopetettaessa kaikki lääkejatkumot on lopetettava erikseen.

3.2.3 Apteekkien tallentamat lääkemääräykset

Apteekkien tallentaessa paperi- tai puhelinreseptejä, ei heillä ole välttämättä tiedossa mihin lääkejatkumoon lääkemääräys kuuluu. Potilastietojärjestelmästä tulostetulla paperireseptillä tiedot lääkejatkumosta voidaan välittää viivakoodilla. Näissä tilanteissa apteekin tallentama lääkemääräys noudattaa lääkkeen määräjän tekemän lääkemääräyksen tallennuksen periaatteita ja uusi lääkemääräys päättää aiemman lääkemääräyksen voimassaolon.

Tilanteissa, joissa lääkejatkumoa ei pystytä yksiselitteisesti välittämään, esim. puhelinreseptit tai käsin kirjoitetut paperireseptit, apteekki luo uudet *Käytössä olevan lääkkeen tunniste* ja *Lääkejatkumon osatunniste*. Apteekissa tallennettava lääkemääräys ei silloin liity mihinkään olemassa olevaan lääkejatkumoon vaan se näytetään Lääkityslistalla kuin se olisi uusi käytössä oleva lääke. Puhelinresepti on voimassa vain 3 kk eikä siihen voi tehdä uusimispyyntöä. Siksi apteekkijärjestelmä merkitsee puhelinreseptit automaattisesti lopetettavaksi 3kk kuluttua määräämispäivästä. Jos lääkettä tulee jatkaa yli 3 kk, pitää lääkkeestä tehdä uusi lääkemääräys.

3.2.4 Lääkemääräys/annosmuutos ilman toimitettavaa määrää

Koska uusi lääkemääräys päättää lääkejatkumon aiemman lääkemääräyksen voimassaolon, edellyttää lääkkeen annostusmuutos pääsääntöisesti myös toimittamisen kannalta tarpeellisten tietojen (mm. toimitettava määrä) kirjaamista/päivittämistä uudelle lääkemääräykselle.

Tilanteissa, joissa lääkettä ei enää tarvitse toimittaa apteekista, esim. annostuksen pienentämisen yhteydessä lääkkeen lopetusta edeltävästi, voidaan lääkemääräyksellä toimitettavaksi määräksi kirjata 0 (kts. luku 5.2.1.). Silloin uusi lääkemääräys jää voimaan ja lääke (ja sen käytettävä annostus) näkyy Lääkityslistalla käytössä olevana, mutta sen perusteella lääkettä ei voi enää toimittaa apteekista.

Toiminnallisuutta voi käyttää itsehoitovalmisteiden lääkemääräyksissä, jollei lääkemääräystä tarvita esim. korvausten vuoksi, sekä silloin, kun potilaalla on hankittuna riittävä määrä lääkettä lääkkeen lopetukseen saakka. Muissa tilanteissa reseptilääkkeiden lääkemääräyksiin tulee kirjata myös lääkkeen toimittamisen kannalta tarpeelliset tiedot (mm. toimitettava määrä).

3.3 Käytössä oleva lääke ja lääkejatkumo Lääkityslistalla

3.3.1 Lääkityslistan yleisnäkymä

Lääkityslistan yleisnäkymällä käytössä olevasta lääkkeestä (ja Lääkityslistalla näytettävistä lopetetuista lääkkeistä) näytetään sen (kunkin lääkejatkumon) uusimman lääkemääräyksen (tai lopettamismerkinnän) tai itsehoitovalmisteen kirjauksen keskeiset tiedot^[2]. Jos lääkkeestä on käytössä useita lääkejatkumoa, ne näytetään Lääkityslistalla yhdessä (esim. alekkain, kuvassa 3.4 Marevan). Mitätöityjä lääkemääräyksiä ei näytetä käytössä olevissa lääkkeissä. Tiedot on kuitenkin nähtävissä jatkumon historiatiedoissa. Jos muusta kuin teknisestä syystä mitätöity lääkemääräys on jatkumon ainoa lääkemääräys, se näytetään lopetetuissa lääkkeissä mitätöitynä. Reseptin voimassaolon päättyminen ei poista lääkettä käytössä olevista lääkkeistä.

Säännöllinen lääkitys		Potilas annosjakelun piirissä						
Aj=Annosjakelu, P = Pysyvä, M = Määräaikainen	Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Käyttötarkoitus	Huom!			
Pvm	Määrätty määrä	Rec voimassa	Saamatta	Viimeisin toimitus:	Pvm	Toimitettu lääke	Vahvuus	Määrä
P	Metoprolol Orion	47,5 mg	Depottabletti	1 tabletti kerran päivässä		Verenpaineeseen		
D.S.	2.6.2020 8 x 100 kpl	Voimassa: 1.6.2022	Saamatta: 5 x 100 kpl	Viimeisin toimitus: 2.1.2021		Metoprolol Krka	47,5 mg	1x 100 kpl
P	Primaspan	100 mg	Enterotabletti	1 tabletti aamuisin		Verenhennuslääke		Sic!
D.S.	12.2.2019	Voimassa:	Saamatta:	Viimeisin toimitus:				
Aj P	Digoxin	0,25 mg	Tabletti	1 tabletti aamuisin		Sydämen vajaatoimintaan		
D.S.	3.1.2021 2 v ajalle	Voimassa: 2.1.2023	Saamatta: ---	Viimeisin toimitus: 2.2.2021		Digoxin	0,25 mg	14 kpl
P	Marevan	3 mg	Tabletti	1 tabletti ma, ke, pe ja su		Verenhennuslääke		
D.S.	12.2.2019 4 x 100 kpl	Voimassa: 12.2.2021	Saamatta: 0 kpl	Viimeisin toimitus: 2.1.2021		Marevan	3 mg	1x 100 kpl
P	Marevan Forte	5 mg	Tabletti	1 tabletti ti, to ja la		Verenhennuslääke		
D.S.	12.2.2019 4 x 100 kpl	Voimassa: 12.2.2021	Saamatta: 0 kpl	Viimeisin toimitus: 2.1.2021		Marevan Forte	5 mg	1x 100 kpl
Tarvittaessa otettava lääkitys		Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Käyttötarkoitus	Huom!		
Pvm	Määrätty määrä	Rec voimassa	Saamatta	Viimeisin toimitus:	Pvm	Toimitettu lääke	Vahvuus	Määrä
P	Burana	600 mg	Tabletti	1 tabletti tarvittaessa 1-2 kertaa päivässä		Kipulääke		Sic!
D.S.	12.4.2019 2 x 100 kpl	Voimassa: 12.4.2021	Saamatta: 1 x 100 kpl	Viimeisin toimitus: 13.4.2019		Ibusal	600 mg	1x 100 kpl
Itsehoitolääkkeet ja -valmisteet		Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Käyttötarkoitus	Huom!		
P	C-vitamiini	500 mg	Tabletti	1 tabl kerran päivässä		Vitamiini		
D.S.	12.5.2020	Voimassa:	Saamatta:	Viimeisin toimitus:				
Lopetetut lääkkeet		Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Käyttötarkoitus	Huom!		
Pvm	Määrätty määrä	Rec voimassa	Saamatta	Viimeisin toimitus:	Pvm	Toimitettu lääke	Vahvuus	Määrä
M	V-Pen 1500	1,5 milj.IU	Tabletti	1 tabletti 2 kertaa päivässä, 10 pv ajan		Nielurisatulehdukseen.		Lopetettu: 12.1.2021
D.S.	3.1.2021 1 x 20 kpl	Voimassa: 2.2.2021	Saamatta: 0 kpl	Viimeisin toimitus: 12.2.2021		V-Pen 1500	1,5 milj.IU	1 x 20 kpl

Kuva 3.4 Lääkityslistan yleisnäkymällä näkyy kaikki potilaan käytössä olevat lääkkeet sekä Lääkityslistalle kirjatut lääkkeen käyttäjän oma-aloitteisesti käyttämät itsehoitovalmisteet^[2]. Viimeisen 1 vuoden aikana lopetetut lääkkeet näytetään yleisnäkymällä lopetettuina lääkkeinä. Vanhempi lääkityshistoria pitää hakea erillisellä historiatietojen haulla. (Huom. Kuva on esimerkinomainen havainnekuva Lääkityslistan sisällöstä, ei toteutusohje järjestelmätoteutukseen.)

3.3.2 Lääkkeen historiatiedot eli Lääkejatkumot

Käytössä olevan lääkkeen käytön historia (eli lääkejatkumot) on nähtävissä erikseen. Kun käytössä olevalla lääkkeellä on vain yksi lääkejatkumo, lääkkeen historia näkyy selkeänä kronologisena lääkemerkintöjen listana (kuva 3.2 *Metoprolol*). Jos käytössä olevalla lääkkeellä on useita lääkejatkumoa, voidaan tiedot näyttää periaatteessa kahdella tavalla:

1. kukin lääkejatkumo näytetään omana aikajatkumonaan, jolloin historiatiedoista muodostuu useita kronologisia jatkumoa ja samanaikaisesti käytössä olleet lääkkeet eivät näy yhdessä (kts. kuva 3.5 a)
2. kaikkien lääkejatkumoiden lääkemääräykset näytetään yhtenä kronologisena listana, jolloin samanaikaisesti käytössä olleet lääkkeet näkyvät ailekain (kuva 3.5 b)

P	Marevan	3 mg	Tabletti	1 tabletti aamuisin	Verenohennuslääke		
!	D.S. 12.5.2020	8 x 100 kpl	Voimassa: 12.5.2022	Saamatta: 5 x 100 kpl	Viimeisin toimitus: 2.1.2021	Marevan	3 mg 1x 100 kpl
Lääkkeen historia:		Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Alkanut	Päättynyt	Muutoksen syy
1	Marevan	3 mg	Tabletti	1 tabletti aamuisin	12.5.2020 ... (jatkuu)		Muu: Annosmuutos (Aloitus)
1	Marevan	3 mg	Tabletti	1 tabl ma, ke, pe, su	12.5.2018	12.5.2020	
P	Marevan Forte	5 mg	Tabletti	Ei käytössä	Verenohennuslääke Päättynyt: 12.5.2020		
!	D.S. 12.2.2020		Voimassa:	Saamatta:	Viimeisin toimitus:		
Lääkkeen historia:		Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Alkanut	Päättynyt	Muutoksen syy
1	Marevan Forte	5 mg	Tabletti	Ei käytössä	12.5.2020 ... (jatkuu)		(Lopetus)
1	Marevan Forte	5 mg	Tabletti	1 tabl ti, to, la	12.5.2018	12.5.2020	Muu: Annosmuutos (Aloitus)
1	Marevan Forte	5 mg	Tabletti	1 tabletti aamuisin	12.5.2017	12.5.2018	

P	Marevan	3 mg	Tabletti	1 tabletti aamuisin	Verenohennuslääke		
!	D.S. 12.5.2020	8 x 100 kpl	Voimassa: 12.5.2022	Saamatta: 5 x 100 kpl	Viimeisin toimitus: 2.1.2021	Marevan	3 mg 1x 100 kpl
Lääkkeen historia:		Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Alkanut	Päättynyt	Muutoksen syy
1	Marevan Forte	5 mg	Tabletti	Ei käytössä	12.5.2020 ... (jatkuu)		(Lopetus)
1	Marevan	3 mg	Tabletti	1 tabletti aamuisin	12.5.2020 ... (jatkuu)		Muu: Annosmuutos
1	Marevan Forte	5 mg	Tabletti	1 tabl ti, to, la	12.5.2018	12.5.2020	Muu: Annosmuutos (Aloitus)
1	Marevan	3 mg	Tabletti	1 tabl ma, ke, pe, su	12.5.2018	12.5.2020	
1	Marevan Forte	5 mg	Tabletti	1 tabletti aamuisin	12.5.2017	12.5.2018	(Aloitus)

Kuva 3.5. Samanaikaiset lääkejatkumot voidaan näyttää a) kukin omana jatkumonaan (ylempi listaus) tai b) yhtenä kronologisena lääkemääräysten listana (alempi listaus). Molemmissa listauksissa tietosisältö on sama, vain esitystapa eri. (Huom. Kuva on esimerkinomainen havainnekuva Lääkityslistan sisällöstä, ei toteutusohje järjestelmätoteutukseen.)

3.3.3 Lääkkeen yksityiskohtaiset tiedot

Lääkkeen lääkemääräysten tai itsehoitovalmisteen käytön merkintöjen^[2] yksityiskohtaiset tiedot on nähtävissä erikseen. Voimassaolevien lääkemerkintöjen yksityiskohtaisiin tietoihin pääsee Lääkityslistan yleisnäkymltä. Vanhojen lääkemerkintöjen tiedot tulee etsiä lääkejatkumon historiatietojen kautta.

3.3.4 Lopetetut lääkkeet

Lopetetut lääkkeet voidaan näyttää Lääkityslistan yleisnäkymlällä, selkeästi lopetetuiksi merkittynä (esim. Lopetettujen lääkkeiden osiossa). Lopetetut lääkkeet palautetaan Lääkityslistan perushaulla 1 vuoden ajan lopetuksesta ja siksi luontevinta olisi näyttää Lääkityslistalla oletusarvoisesti vain edellisen vuoden aikana lopetetut lääkkeet. Myös aiemmin lopetetut lääkkeet voidaan näyttää, mutta ne on haettava erikseen historiatietojen haulla (kts. luku 4.2.2).

1] Huom. Myös lääkkeen määräjän määräämät itsehoitolääkkeet (=reseptivapaat lääkkeet) ja itsehoitovalmisteet, joilla on lääkkeellistä vaikutusta (ei mm. hoitotarvikkeita), näytetään Lääkityslistalla määrättyjen lääkkeiden joukossa ja ne sisällytetään käsitteeseen määrätty lääke. Käytetyt termit **käytössä oleva lääke** ja **määrätty lääke** eivät siksi ole terminologisesti täsmällisiä, koska sisältävät myös itsehoitovalmisteet, jotka eivät ole lääkkeitä. Yleistys on kuitenkin tehty, jotta määrittelyissä pystytään käyttämään yksinkertaisia ja ymmärrettäviä termejä.

2] Potilaan oma-aloitteisesti käyttämien Itsehoitolääkkeiden kirjaukset tulevat vasta Lääkityslistan vaiheessa 3. Lääkkeen määräjän määrääminä ne käsitetään kuitenkin määrättyiksi lääkkeiksi - ja tulevat Lääkityslistalle jo vaiheessa 2.

3] Myöhemmässä vaiheessa myös lääkkeen käyttäjä itse tai hänen valtuuttamansa henkilö voi tehdä itsehoitovalmisteen kirjauksia Lääkityslistalle. Huom. Itsehoitovalmiste-termi sisältää myös itsehoitolääkkeet.

4] Huom. Lääkemääräyksen mitätöinti tai "reseptin voimassaolon" päättyminen ei lopeta lääkejatkumoa. Lääkejatkumo lopetetaan aina lääkkeen lopettamismerkinnällä (tai itsehoitovalmisteella itsehoitovalmisteen käytön merkinnällä).

5] Lääkkeen määräjän harkinnan mukaan uusi kuuriluonteinen lääkemääräys voidaan liittää myös vanhaan lääkejatkumoon (esim. kopiaimalla vanhan lääkemääräyksen tiedot uudeksi lääkemääräykseksi).

6] Lääkejatkumon osatunnisteen arvo ensimmäiseksi muodostetulla lääkejatkumolla on 1, seuraavalla 2 jne. Osatunniste muodostetaan myös niille käytössä oleville lääkkeille, joilla on vain yksi lääkejatkumo. Niissä osatunnisteen arvo on 1. Käytössä olevan lääkkeen tunniste ja lääkejatkumon osatunniste yhdessä yksilöivät Lääkejatkumon yksitelitteisesti.

4 Lääkityslistan hakeminen

Lääkkeen määrääminen, lääkkeen toimittaminen sekä muiden lääkitysmerkintöjen tekeminen lähtee, poikkeustilanteita lukuun ottamatta, ajantasaisen Lääkityslistan tietojen tarkastelusta. Avohoidossa lääkitystietojen tarkastelu lähtee hakemalla tarvittavat ajantasaisen Lääkityslistan tiedot Reseptikeskuksesta. Lääkityslistan hyödyntämistä osastohoidossa kuvataan 3. ja 4. vaiheen määrittelyiden yhteydessä.

Reseptikeskuksesta haetaan ensin Lääkityslistan yleisnäkyvän tiedot. Sen jälkeen voidaan tarpeen vaatiessa tehdä täydentäviä lisähakuja. Kaikissa hauissa Reseptikeskus palauttaa tiedot kaikista hakuehdon mukaisista lääkkeistä haetulta aikaväliltä, pois lukien luovutuskielloilla rajattujen lääkkeiden tiedot. Tiedot palautetaan koostettuna tietona lääkemääräysten ja itsehoitovalmisteiden käytön merkintöjen^[1] ja niihin liittyvien lääkkeen toimitusmerkintöjen ja muiden lääkemerkintöjen tiedoista. Lääkemääräysten asiakirjahakuja on jatkossa tarkoitus tehdä vain erityistilanteissa.

4.1 Lääkityslistan perushaku

Lääkityslistan yleisnäkyvässä näytettävät tiedot haetaan Lääkityslistan perushauulla henkilötunnusta käyttäen. Haku palauttaa tiedot lääkkeen käyttäjän hakuhetkellä käytössä olevista lääkkeistä sekä viimeisen 1 vuoden aikana lopetetuista lääkkeistä. Kustakin käytössä olevasta lääkkeestä palautetaan sen kaikkien lääkejatkumoiden uusimman lääkemääräyksen tai itsehoitovalmisteen käytön merkinnän^[1] tiedot sekä kunkin lääkejatkumon uusimman toimitusmerkinnän tiedot.

Huom. Lääkemääräykset, joilta puuttuu käytössä olevan lääkkeen tunniste, tulkitaan jokainen omaksi käytössä olevaksi lääkkeeksi, ja ne palautetaan perushaussa niin kauan kuin ne on uusittavissa (lääkemääräyksen voimassaolo aika + 4kk).

Lääkityslistan perushaku on käytössä kaikissa sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioissa, apteekeissa, Omakannassa ja lääkitystietoja hyödyntävissä hyvinvointisovelluksissa.

4.1.1 Lääkityslistan yleisnäkyvän näyttäminen tietojärjestelmässä

Lääkitystietoja näyttävä tietojärjestelmä näyttää käytössä olevien lääkkeiden keskeiset tiedot Lääkityslistana, jossa saman käytössä olevan lääkkeen lääkejatkumot näytetään koottuna yhteen. Lääkitystietoja voi ryhmitellä katselijan ammattiryhmän tarpeiden mukaisesti esim. eroteltuna säännöllisesti ja tarvittaessa käytettäviin tai ATC-koodin mukaisessa järjestyksessä. (ks. Kuva 4.1).

Lopetettujen lääkkeiden tiedot näytetään selkeästi käytössä olevista lääkkeistä erottuvina tai ne voidaan näyttää esim. erikseen avattavana listana.

Säännöllinen lääkitys		Potilas annosjakelun piirissä						
Aj=Annosjakelu, P = Pysyvä, M = Määräaikainen	Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Käyttötarkoitus			Huom!	
Pvm	Määrätty määrä	Rec voimassa	Saamatta	Viimeisin toimitus:	Pvm	Toimitettu lääke	Vahvuus	Määrä
P	Metoprolol Orion	47,5 mg	Depottabletti	1 tabletti kerran päivässä		Verenpaineeseen		
D.S.	2.6.2020	8 x 100 kpl	Voimassa: 1.6.2022	Saamatta: 5 x 100 kpl	Viimeisin toimitus: 2.1.2021	Metoprolol Krka	47,5 mg	1x 100 kpl
P	Primaspan	100 mg	Enterotabletti	1 tabletti aamuisin		Verenhennuslääke		Sic!
D.S.	12.2.2019		Voimassa:	Saamatta:	Viimeisin toimitus:			
Aj	P	Digoxin	0,25 mg	Tabletti	1 tabletti aamuisin	Sydämen vajaatoimintaan		
D.S.	3.1.2021	2 v ajalle	Voimassa: 2.1.2023	Saamatta: ---	Viimeisin toimitus: 2.2.2021	Digoxin	0,25 mg	14 kpl
P	Marevan	3 mg	Tabletti	1 tabletti ma, ke, pe ja su		Verenhennuslääke		
D.S.	12.2.2019	4 x 100 kpl	Voimassa: 12.2.2021	Saamatta: 0 kpl	Viimeisin toimitus: 2.1.2021	Marevan	3 mg	1x 100 kpl
P	Marevan Forte	5 mg	Tabletti	1 tabletti ti, to ja la		Verenhennuslääke		
D.S.	12.2.2019	4 x 100 kpl	Voimassa: 12.2.2021	Saamatta: 0 kpl	Viimeisin toimitus: 2.1.2021	Marevan Forte	5 mg	1x 100 kpl
Tarvittaessa otettava lääkitys		Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Käyttötarkoitus			Huom!
Pvm	Määrätty määrä	Rec voimassa	Saamatta	Viimeisin toimitus:	Pvm	Toimitettu lääke	Vahvuus	Määrä
P	Burana	600 mg	Tabletti	1 tabletti tarvittaessa 1-2 kertaa päivässä		Kipulääke		Sic!
D.S.	12.4.2019	2 x 100 kpl	Voimassa: 12.4.2021	Saamatta: 1 x 100 kpl	Viimeisin toimitus: 13.4.2019	Ibusal	600 mg	1x 100 kpl
Itsehoitolääkkeet ja -valmisteet		Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Käyttötarkoitus			Huom!
P	C-vitamiini	500 mg	Tabletti	1 tabl kerran päivässä		Vitamiini		
D.S.	12.5.2020		Voimassa:	Saamatta:	Viimeisin toimitus:			
Lopetetut lääkkeet		Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Käyttötarkoitus			Huom!
Pvm	Määrätty määrä	Rec voimassa	Saamatta	Viimeisin toimitus:	Pvm	Toimitettu lääke	Vahvuus	Määrä
M	V-Pen 1500	1,5 milj.IU	Tabletti	1 tabletti 2 kertaa päivässä, 10 pv ajan		Nielurisatulehdukseen.		Lopetettu: 12.1.2021
D.S.	3.1.2021	1 x 20 kpl	Voimassa: 2.2.2021	Saamatta: 0 kpl	Viimeisin toimitus: 12.2.2021	V-Pen 1500	1,5 milj.IU	1 x 20 kpl

Kuva 4.1 Lääkityslistan yleisnäkymällä näkyy kaikki potilaan käytössä olevat lääkkeet sekä Lääkityslistalle kirjatut lääkkeen käyttäjän oma-aloitteisesti käyttämät itsehoitovalmisteet^[2]. Viimeisen 1 vuoden aikana lopetetut lääkkeet näytetään yleisnäkymällä lopetettuina lääkkeinä. Vanhempi lääkityshistoria pitää hakea erillisellä historiatietojen haulla. (Huom. Kuva on esimerkinomainen havainnekuva Lääkityslistan sisällöstä, ei toteutusohje järjestelmätoteutukseen.)

4.1.2 Lääkkeen yksityiskohtaisten tietojen näyttäminen tietojärjestelmissä

Käytössä olevien lääkkeiden lääkkeen määräämiseen tarvittavat yksityiskohtaiset tiedot palautuvat perushaussa, joten niiden näyttäminen ei edellytä uutta hakuja. Kaikkea palautettua tietoa ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista näyttää Lääkityslistan yleisnäkymässä. Keskeisiä yleisnäkymällä näytettäviä tietoja ovat mm. lääkkeen nimi, vahvuus, annostus ja käyttötarkoitus. Yksityiskohtaiset tiedot voidaan näyttää esim. lääkekohtaisesti erillisellä näkymällä. Mikäli on tarvetta tarkastella täydellisiä lääkemääräyksen tietoja tai sen laajempia historiatietoja, on haettava erikseen tarkennettuja hakuja (kts. luku 4.2.).

4.2 Lääkitystietojen erityishaut

Lääkityslistan perushaun lisäksi voidaan tehdä täydentäviä lisähakuja, silloin kun tarvitaan lääkkeen laajempia historiatietoja tai perushakua tarkempia tietoja. Tässä on kuvattu keskeisimpien lisähakujen tiedot. Näiden lisäksi on olemassa myös muita hakuja, joita kuvataan tarkemmin teknisissä määrittelyissä.

4.2.1 Lopetettujen lääkkeiden tietojen haku

Kun tarvitaan tiedot kaikista potilaan käyttämistä lääkkeistä, myös kaikista lopetetuista lääkkeistä, haetaan perushaun jälkeen potilaan lääkityshistorian tietoja halutulta aikaväliltä. Haku palauttaa kaikkien haetulla aikavälillä lopetettujen lääkkeiden kaikkien lääkejatkumoiden lopettamismerkinnät tai itsehoitovalmisteiden

käytön lopetustiedot^[1]. Huom. Haku palauttaa myös lääkkeet, jotka on lopetuksen jälkeen aloitettu uudelleen.

Kun halutaan tarkastella lääkkeiden muutoksia tai toimitustietoja, haetaan historiatiedot lääkekohtaisesti (kts. luku 4.2.2)

4.2.2 Käytössä olevan lääkkeen historiatietojen haku

Kun halutaan tarkastella yksittäisen käytössä olevan lääkkeen lääkityshistoriaa, haetaan kyseisen lääkkeen historiatiedot. Haku palauttaa kaikkien kyseisen käytössä olevan lääkkeen haetulla aikavälillä tallennettujen lääkemääräysten ja itsehoitovalmisteen käytön merkintöjen tiedot^[1] sekä niihin liittyvien toimitusmerkintöjen tiedot. Haulla voidaan rajata palautetaanko vain kunkin lääkemääräyksen uusimman toimituksen vai kaikkien toimitusten tiedot. Uusimman toimituksen tiedot sisältävät myös kyseisen lääkemääräyksen perusteella toimitetun kokonaismäärän tiedot, mikä on useimmiten riittävä tieto lääkkeen määrääjälle. Apteekeissa sen sijaan tarvitaan yleensä lääketoimitusten tarkempia historiatietoja. Käyttäjä voi tarvittaessa tehdä haun myös useammalle lääkkeelle kerralla.

4.2.3 Lääkemääräyksen asiakirjahaku

Kun on tarpeen tarkastella täydellisiä lääkemääräyksen ja siihen liittyvien lääkkeen toimitusten ja tarkistusmerkintöjen^[2] tietoja, haetaan tiedot kyseisen lääkemääräyksen asiakirjatunnisteita käyttäen. Haku palauttaa kyseisen lääkemääräyksen asiakirjan sekä siihen liittyvät muut tiedot (mm. lääkkeen toimitusten tiedot).

4.3 Tietojen hakeminen eri toiminnoissa

4.3.1 Tietojen hakeminen terveydenhuollossa

Terveydenhuollossa on laajimmat tarpeet - ja siihen liittyen myös oikeudet - hakea lääkitystietoja. Lääkitystietoja tarvitaan potilaan lääkehoitoa suunniteltaessa, lääkkeitä määrättäessä ja lääkehoitoa toteutettaessa.

Pääosa lääkitystietojen tarpeesta saadaan Lääkityslistan perushaulla, josta näkee hakuhetkellä käytössä olevan lääkityksen sekä viimeisen 1 vuoden aikana lopetettujen lääkkeiden tiedot sekä toimitettujen lääkkeiden kokonaismäärän viimeisen lääkemääräyksen jälkeen. Tietojen perusteella näkee myös milloin reseptejä on tarpeen uusia. Perushaku sisältää myös tarvittavat tiedot uuden lääkemääräyksen tekemiseen. Lisähakuja tarvitaan lähinnä lääkityshistorian ja lopetettujen lääkkeiden tietojen selvittämiseksi sekä joissain tilanteissa lääkkeen tarkempien toimitustietojen hakemiseksi.

4.3.2 Tietojen hakeminen apteekeissa

Apteekeissa lääkitystietoja tarvitaan ensisijaisesti lääkkeiden toimittamiseen. Sen lisäksi niistä muun muassa lähetetään uusimispyyntöjä sekä tehdään eritasoisia lääkehoidon arviointeja^[2]. Lääkkeen

toimittamisen osana apteekki myös tarkastelee asiakkaan lääkehoidon kokonaisuutta ja se voidaan tarkastaa yhteensopimattomuuksien osalta.

Apteekki voi hakea lääkitystietoja käyttötarpeen mukaan perushaulla henkilötunnuksella tai pelkästään toimitettavien lääkkeiden tietoja asiakkaan tulosteesta saadulla käytössä olevan lääkkeen tunnisteella. Lääkkeen toimitusta tehtäessä haetaan tiedot lääkkeen lääkemääräyksistä ja toimituksista viimeisen 2 vuoden ajalta käytössä olevan lääkkeen tunnistetta käyttäen.

Tarvittaessa voidaan hakea lääkemääräyksiä ja toimitustietoja myös pidemmältä (lääkemääräyslain 61/2007 mukaan korkeintaan 42 kk) ajalta sekä lääkityksen historiatietoja tarkemmin yksilöidyn tarpeen mukaan yksittäisestä lääkkeestä tai lääkehoidon arviointeja tehtäessä myös kaikista lääkkeistä, myös lopetettujen lääkkeiden osalta.

4.4 Tietojen hakeminen Omakannassa

Omakannassa lääkkeen käyttäjä hakee tietoja itse ja hänellä on käytössä kaikki lääkkeisiin sekä niihin liittyviin tiedonluovutuksiin liittyvät tiedot. Myös lääkkeen käyttäjälle itselleen Lääkityslistan perushaku (henkilötunnuksella) on tärkein haku. Sen tiedoista hän näkee hakuhetkellä käytössä olevat lääkkeet ja niiden käyttöohjeet. Tiedoista näkyy myös mm. kuinka paljon lääkettä on toimitettu, kuinka paljon lääkettä on lääkemääräyksellä jäljellä ja kuinka kauan lääkettä voi lääkemääräyksellä toimittaa. Halutessaan lääkkeen käyttäjä voi tarkastella lääkityshistoriaa tai laajempia toimitustietoja, mutta ko. tiedot tulee hakea erikseen.

Omakannassa hakijana voi olla myös lääkkeen käyttäjän puolesta asioiva henkilö. Puolesta asioivalla on käytössään samat haut kuin lääkkeen käyttäjällä itsellään. Jos tietojen luovutusta puolesta-asioijalle on rajoitettu (alaikäisen kielto huoltajille), haussa ei palauteta kiellettyjä tietoja.

4.5 Tietojen hakeminen hyvinvointisovelluksille

Hyvinvointisovelluksilla on käytössä sen toimintaan tarvittavat haut, joihin sillä on lain mukaiset oikeudet. Pääsääntöisesti hyvinvointisovelluksille riittää Lääkityslistan perushaku. Mikäli sovellus tarvitsee laajempia tietoja ja sillä on lailliset perusteet saada tietoja, haetaan perushaun jälkeen tarkennettuja hakuja.

1] Itsehoitovalmisteen käytön merkinnät tulevat vasta Lääkityslistan vaiheessa 3.

2] Tarkistusmerkinnät tulevat vasta Lääkityslistan vaiheessa 3

5 Lääkkeen määrääminen

Lääkettä määrättäessä tulee lääkkeen tarve arvioida tarkastelemalla potilaan kokonaislääkitystä. Avohoidossa lääkkeen määrääminen lähtee Reseptikeskuksesta haetun ajantasaisen Lääkityslistan tiedoista, ja vain poikkeustilanteissa lääkemääräys voidaan tehdä ilman Reseptikeskuksesta päivitettyjä lääkitystietoja. Osastohoidossa Kanta-lääkityslistan tiedot potilastietojärjestelmään päivitetään Reseptikeskuksesta aina potilaan tullessa osastolle ja osastolääkemääräykset tehdään potilastietojärjestelmässä olevien lääkitystietojen pohjalta.

5.1 Määrätyt lääkkeet ja itsehoitovalmisteet

5.1.1 Lääkemääräykset

Lääkkeen voi määrätä käyttöön lääkkeen määräämiseen oikeutettu terveydenhuollon ammattihenkilö. Lääkkeen määrääminen perustuu Valviran antamiin ammattioikeuksiin ja määräämistä rajoittaviin rajoitustietoihin, jotka tietojärjestelmien on päivitettävä Valviran ohjeiden mukaan. Järjestelmien on tarkistettava lääkkeen määrääjän määräämisoikeudet ja niiden rajoitukset aina lääkettä määrättäessä.

Avohoidon lääkemääräys sisältää yleensä toimittamisen kannalta tarpeelliset tiedot (mm. toimitettava määrä ja mihin saakka lääkettä voi toimittaa lääkemääräyksellä), mutta jos lääkettä ei ole enää tarvetta toimittaa apteekista, voidaan lääkemääräys tehdä myös kirjaamatta toimittamisen kannalta tarpeellisia tietoja (toimitettava määrä = 0). Myös lääkkeen määrääjän määräämät itsehoitovalmisteet tulisi määrätä toimittamisen kannalta tarpeellisilla tiedoilla vähintään silloin, kun potilas voi saada niistä lääkemääräykseen perusteella korvauksen.

5.1.2 Itsehoitovalmisteiden käytön merkinnät

Myös potilaan oma-aloitteisesti käyttämien itsehoitovalmisteiden tiedot voidaan kirjata Lääkityslistalle lääkemääräysten tavoin. Kyse ei silloin kuitenkaan ole lääkkeen määräämisestä eikä se siksi edellytä lääkkeen määrääjän oikeuksia. Itsehoitovalmisteiden kirjauksia voi tehdä kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt – myös apteekeissa.^[1]

5.2 Lääkemääräyksen rakenne

5.2.1 Lääkemääräys (avohoidossa)

Jokainen lääkemääräys on itsenäinen asiakirja, joka yksilöidään asiakirjan tunnisteella. Lääkemääräysasiakirjan sisältö voidaan jakaa kolmeen osaan:

1. Asiakirjan kuvailutiedot, jotka sisältävät
 - a. asiakirjan perustiedot (mm. yksilöivät tunnisteet ja versiot, luontiajankohta, asiakirjan tyyppi, palvelutapahtuman tunnus)
 - b. potilaan tiedot, (mm. nimi, henkilötunnus, syntymäaika ja sukupuoli)
 - c. asiakirjan tekijän ja sen muokkaajan tiedot (lääkkeen määrääjän ja lääkemääräyksen käsittelijän tiedot)
 - d. asiakirjalla olevat kieltojen tiedot (mm. alaikäisen huoltajille luovuttamisen kiellot)
2. Lääkemääräyksen perustiedot, jotka sisältävät
 - a. lääkkeen tiedot (mm. valmiste tai vaikuttava aine, vahvuus, lääkemuoto)
 - b. lääkkeen käyttöohje (mm. annostus, antoreitti ja antotapa, käyttötarkoitus)
 - c. lääkkeen lisätiedot (mm. lääkkeen erityisseurantaan tarvittavat tiedot, valmisteen tai pakkauksen lisätiedot, sic-merkintä)
3. Lääkkeen toimittamisen kannalta tarpeelliset tiedot, jotka sisältävät
 - a. lääkkeen määrän reseptillä ja iterointitiedot sekä reseptin voimassaolotiedot
 - b. reseptin lisätiedot (mm. uudistamiskielto, palkkiotiedot, viesti apteekille)

Asiakirjan osat 1 ja 2 ovat pakollisia jokaisella lääkemääräyksellä^[2]. Osa 3 voidaan jättää tyhjäksi (toimitettava määrä = 0) silloin kun lääkettä ei enää tarvitse toimittaa apteekista, esimerkiksi annostusta pienennettäessä ennen lääkkeen lopetusta. Myös itsehoitovalmisteilla osa 3 voi jäädä tyhjäksi, ellei lääkemääräys ole tarpeen esim. korvausta varten.

Lääkemääräyksen tietosisältö^[3] määritellään Termeta-palvelussa (www.termeta.fi).

5.2.2 Osastolääkemääräys

Myös jokainen osastolääkemääräys on itsenäinen asiakirja, joka yksilöidään asiakirjan tunnisteilla. Osastolääkemääräyksen rakenne on sama kuin lääkemääräyksellä, siinä vain osa 3 jää tyhjäksi. Myös osien 1 ja 2 tietojen pakollisuuksissa on eroavaisuuksia lääkemääräykseen. Lääkemääräyksen tietosisältö määrittelee myös osastolääkemääräyksen tietosisällön.

Osastolääkemääräys määritellään tarkemmin vaiheessa 4.

5.2.3 Itsehoitovalmisteiden käytön merkintä

Myös jokainen itsehoitovalmisteiden käytön merkintä on itsenäinen asiakirja, joka yksilöidään asiakirjan tunnisteilla. Itsehoitolääkkeen tai -valmisteiden kirjauksen rakenne on sama kuin lääkemääräyksellä, siinä vain osa 3 jää aina tyhjäksi. Myös osien 1 ja 2 tietojen pakollisuuksissa on eroavaisuuksia lääkemääräykseen. Lääkemääräyksen tietosisältö määrittelee myös itsehoitolääkkeen tai -valmisteiden kirjauksen tietosisällön.

Itsehoitovalmisteiden käytön merkintä määritellään tarkemmin vaiheessa 3.

5.3 Lääkemääräyksen toimintamalli

5.3.1 Lääkemääräyksen perustoimintamalli

Lääkkeen määrääminen lähtee aina Reseptikeskuksesta haetulta Lääkityslistalta, ajantasaiseen lääkitykseen perehtymisellä.

Samalla kertaa voidaan tehdä useita lääkemääräyksiä: määrätä uusia lääkkeitä, tehdä muutoksia käytössä oleviin lääkkeisiin, uusia reseptin ja lopettaa lääkkeitä. Lisäksi jo tehtyjä lääkemääräyksiä voi korjata tai mitätöidä, jos niissä todetaan virheitä tai siihen on muu perusteltu syy (esim. pakottaminen). Jokainen lääkemääräys (ja korjaus/mitätöinti) tehdään kuitenkin itsenäisesti ja lääkkeen määrääjä on vastuussa tekemästään määräyksestä (ja kirjaaja tekemästään korjauksesta/mitätöinnistä). Itsenäisesti tehdyt määräykset voidaan koota potilastietojärjestelmässä yhteen ja (siltä osin kuin ne edellyttävät lääkkeen määrääjään henkilökohtaista allekirjoitusta) allekirjoittaa ne kerralla ja lähettää kootusti Reseptikeskukseen.

5.3.2 Toimintamalli poikkeustilanteissa

Poikkeustilanteissa, joissa Lääkityslistaa ei voida hakea Reseptikeskuksesta, lääkemääräyksen voi tehdä potilastietojärjestelmässä olevien tietojen pohjalta. Tällöin lääkemääräys (allekirjoitustietoineen) tallennetaan potilastietojärjestelmään ja siitä tulostetaan lääkkeen toimittamiseksi paperiresepti, johon lääkemääräyksen yksilöivät tunnisteet tallennetaan viivakoodina. Kun yhteys Reseptikeskukseen palautuu lähetetään potilastietojärjestelmään tallennetut lääkemääräykset (allekirjoitustietoineen) Reseptikeskukseen.

Kun apteekki toimittaa lääkettä paperireseptin perusteella, se tarkistaa ensin (viivakoodin avulla), onko ko. lääkemääräys tallennettu jo Reseptikeskukseen. Jos potilastietojärjestelmä on tallentanut lääkemääräyksen puskurista Reseptikeskukseen, apteekki tekee toimituksen sen perusteella ja käyttämätön paperiresepti hävitetään. Jos lääkemääräystä ei ole Reseptikeskuksessa, apteekki tallentaa Lääkemääräyksen Reseptikeskukseen paperireseptin perusteella ja säilyttää paperireseptin Reseptikeskuksen lukuun. Paperireseptin viivakoodin avulla lääkemääräys tallentuu kyseisen käytössä olevan lääkkeen lääkejatkumon uusimmaksi lääkemääräykseksi. Myöhemmin potilastietojärjestelmän puskurista saapuva sähköinen lääkemääräys hylätään, jos vastaava (samat tunnistetiedot sisältävä) apteekin tallentama lääkemääräys on jo Reseptikeskuksessa.

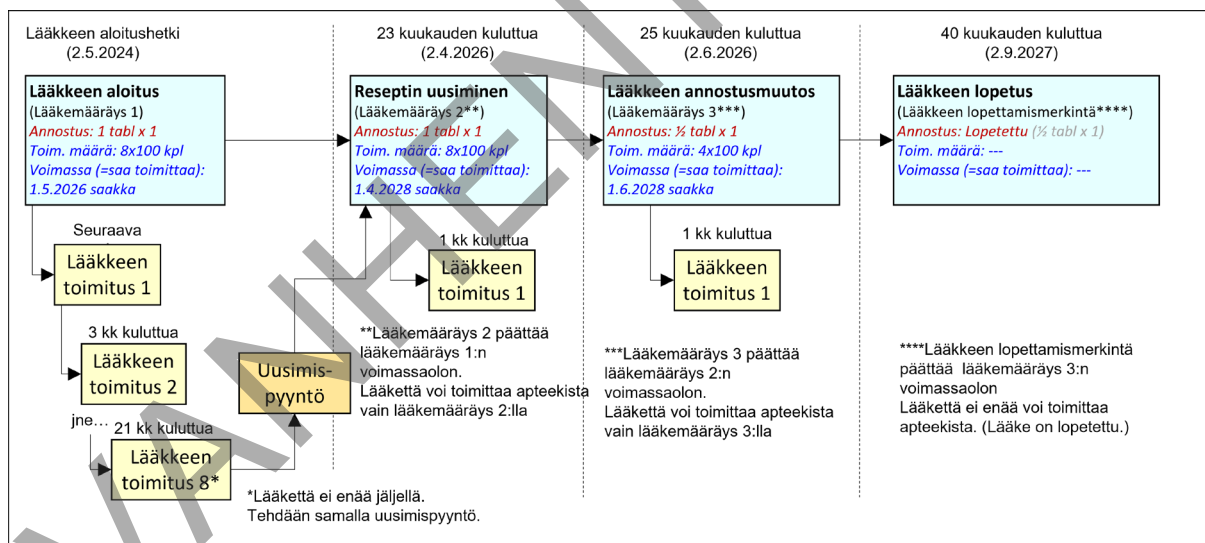
Mikäli tietojärjestelmäkään ei ole käytettävissä, voidaan lääkemääräys laatia kirjoittamalla se käsin tai antaa se puhelimitse suoraan apteekkiin, jolloin apteekki tallentaa lääkemääräyksen Reseptikeskukseen lääkkeen toimituksen yhteydessä. Apteekki ei yhdistä puhelinreseptin tai käsin kirjoitetun paperireseptin perusteella tallentamaansa lääkemääräystä käytössä olevaan lääkkeeseen vaan luo uudet käytössä olevan lääkkeen tunnisteiden ja lääkejatkumon osatunnisteiden. Apteekin tallentama lääkemääräys näytetään Lääkityslistalla kuin se olisi uusi käytössä oleva lääke. Puhelinresepti on voimassa vain 3 kk eikä siihen voi tehdä uusimispyyntöä. Siksi apteekkijärjestelmä merkitsee puhelinreseptit automaattisesti lopetettavaksi 3 kk kuluttua määräämispäivästä. Jos lääkettä tulee jatkaa yli 3 kk, pitää lääkkeestä tehdä uusi (sähköinen) lääkemääräys.

5.4 Uuden lääkkeen määrääminen

Uuden lääkkeen määrääminen lähtee Lääkityslistalta. Kun lääkkeen määrääjä toteaa tarpeen uudelle lääkkeelle, hän tarkistaa Lääkityslistalta, että lääkettä ei ole voimassaolevissa lääkkeissä. Sen jälkeen lääkkeen määrääjä valitsee lääkkeen Lääketietokannan valmisteluettelosta tai muulla tavoin yksilöi määrätyn lääkkeen ja kirjaa lääkkeen määräämiseksi tarpeelliset tiedot, mm. käyttötarkoituksen ja annostusohjeet sekä toimitettavan määrän ja muut lääkkeen toimittamisen kannalta tarpeelliset tiedot. Jos lääkettä ei tarvitse toimittaa apteekista, esim. annostuksen pienentämisen yhteydessä lääkkeen lopetusta edeltävästi tai itsehoitovalmisteilla, eikä lääkemääräystä tarvita esim. korvausten vuoksi, voidaan lääkemääräyksellä toimitettavaksi määräksi kirjata 0. Jos kyseessä on määräaikainen lääkekuuri, kirjataan myös hoidon kesto tai loppupäivämäärä, jolloin lääkemääräys on myös lopettamismerkintä (tulevaisuuteen).

Jos potilaalla käytössä olevissa tai aiemmin lopetetuissa lääkkeissä on samoja vaikuttavia aineita (toistaiseksi ATC-koodin perusteella) sisältävä lääke, tietojärjestelmän tulee huomauttaa asiasta lääkkeen määrääjälle. Tietojärjestelmän ei silti tule estää lääkkeen määräämistä. Määrääjältä varmistetaan silloin haluaako hän määrätä uuden lääkkeen tai valmisteen vanhan käytössä olevan lääkkeen rinnalle vai kirjoittaa olemassa olevaan lääkejatkumoon uuden lääkemääräyksen (joka päättää jatkumon aiemman lääkemääräyksen voimassaolon).

Uuden lääkkeen määrääminen (lääkkeen aloitus) muodostaa Lääkityslistalle uuden käytössä olevan lääkkeen (Lääkkeen aloitus, Kuva 5.1).

Kuva 5.1. Käytössä olevan lääkkeen yksinkertaistettu elinkaari (lääkejatkumo) alkaa lääkkeen aloituksesta, sisältää reseptin uusimisia, annostuksen muutoksia ja päättyy lääkkeen lopetukseen.

5.4.1 Rinnakkaisen valmisteen lisäys (uusi lääkejatkumo)

Jos käytössä olevasta lääkkeestä tarvitaan aiemmin määrätyn valmisteen rinnalle toinen, esim. eri vahvuutta tai lääkemuotoa oleva valmiste, voidaan se määrätä muodostamalla siitä oma lääkejatkumo.

Määrääminen voidaan tehdä kahdella tavalla:

1. kopiaimalla vanha lääkemääräys uudeksi määräykseksi ja muuttamalla siihen toisen, samat vaikuttavat aineet sisältävän, mutta esim. eri vahvuutta tai lääkemuotoa olevan, valmisteeseen sekä muut tarvittavat muutokset
2. valitsemalla uusi, samat vaikuttavat aineet sisältävä, mutta esim. eri vahvuutta tai lääkemuotoa oleva valmiste, kuten uutta lääkettä määrättäessä ja täydentämällä sille tarvittavat lääkemääräyksen tiedot

Kummallakin tavalla määrääjän täytyy selkeästi ilmaista, että tarkoitus on määrätä rinnakkainen valmiste (toinen lääkejatkumo) eikä laatia uutta (vanhan lääkemääräyksen voimassaolon päättävää) lääkemääräystä olemassa olevaan lääkejatkumoon. Selkeintä olisi, että potilastietojärjestelmässä olisi tälle oma toiminto esim. "Lisää lääkkeelle toinen valmiste".

5.5 Käytössä olevan lääkkeen muutos

Käytössä olevaan lääkkeen määräykseen voidaan tehdä muutoksia. Yleisin muutos on annostuksen muuttuminen, mutta myös lääkkeen vahvuutta, lääkemuotoa tai valmistetta voidaan muuttaa, kunhan lääkkeen vaikuttavat aineet eivät muutu. Myös lääkkeen toimittamiseen vaikuttavia muutoksia (mm. reseptin voimassaolon pidentäminen eli reseptin uusiminen) voidaan tehdä ilman, että lääkkeeseen tai sen käyttöön tulee muutosta. Nämä muutokset on kuvattu luvussa 6.3.

5.5.1 Määrätyn lääkkeen muutos

Määrättyyn lääkkeeseen voi tehdä muutoksia lääkkeen määräämiseen oikeutettu terveydenhuollon ammattihenkilö^[4]. Lääkkeen muutokset tehdään yhteisymmärryksessä lääkkeen käyttäjän kanssa.

Lääkkeen muutokset tehdään laatimalla käytössä olevan lääkkeen lääkejatkumoon **uusi lääkemääräys**. Lääkejatkumossa uusi lääkemääräys päättää aina aiemman lääkemääräyksen voimassaolon. (Lääkkeen annostusmuutos, Kuva 5.1)

Määräys lähtee Lääkityslistalta, josta lääkkeen määrääjä valitsee muutettavan lääkkeen. Uuden määräyksen pohjaksi kopioituu vanhan lääkemääräyksen tiedot (lukuun ottamatta tietoja, jotka on arvioitava joka määräyskertaa erikseen) ja määrääjä muuttaa haluamia tietoja. Lääkkeen määrääjäksi tulee automaattisesti määräyksen kirjaaja^[5] ja määräyspäiväksi kuluva päivä. Myös lääkemääräyksen voimassaolo (tieto, mihin saakka lääkettä saa toimittaa lääkemääräyksen perusteella) jatkuu vastaavasti. Jos aiemmalle lääkemääräykselle oli asetettu reseptin voimassaolon loppupäivä tai lääkkeen annostuksen muutos vaikuttaa toimitettavaan määrään, pitää lääkkeen määrääjän huomioida myös näiden muutokset uudelle määräykselle. Potilastietojärjestelmän tulisi näissä tilanteissa ohjata määrääjää tekemään tarvittavat muutokset reseptillä toimitettavaan määrään ja reseptin voimassaolon loppupäivään (jos se on kirjattu erikseen).

Lääkemääräys ilman toimituksen kannalta tarpeellisia tietoja

Toimituksen kannalta tarpeelliset tiedot voidaan jättää myös kokonaan täyttämättä tilanteissa, joissa lääkettä ei enää tarvitse toimittaa apteekista, esim. annostuksen pienentämisen yhteydessä lääkkeen lopetusta edeltävästi. Silloin lääke näkyy Lääkityslistalla käytössä olevana lääkkeenä, mutta sillä toimitettava määrä on 0, joten sillä lääkettä ei voi enää toimittaa apteekista.

Lääkkeen tauotus

Lääkkeen tauotus on eräänlainen annostuksen muutos. Siinä lääkemääräykselle lisätään tieto milloin lääkkeen käyttö asetetaan tauolle ja, jos se määräyshetkellä tiedetään, milloin tauko päättyy. Taukoa edeltävä annostus säilyy lääkemääräyksellä ja jatkuu tauon jälkeen taukoa edeltävällä annostuksella. Jos tauon päättymispäivää ei kirjata, jatkuu tauko "toistaiseksi", kunnes se päätetään tekemällä uusi lääkemääräys, jolloin myös annostusta voidaan tarvittaessa muuttaa.

5.5.2 Itsehoitovalmisteiden käytön muutos

Itsehoitovalmisteiden käytön muutos tapahtuu vastaavasti kuin määrätyn lääkkeen muutos tekemällä uusi itsehoitovalmisteiden käytön merkintä. Itsehoitovalmisteiden käytön merkintä ei kuitenkaan edellytä lääkkeen määrääjän oikeuksia eikä siihen liity lääkkeen toimittamisen kannalta tarpeellisia tietoja. Myös itsehoitovalmisteiden käytön lopetus kirjataan tekemällä uusi itsehoitovalmisteiden käytön merkintä.

Itsehoitovalmisteiden käytön muutokset määritellään tarkemmin vaiheessa 3.

5.5.3 Lääkemääräyksen korjaus

Jos lääkemääräyksessä todetaan virhe, se tulee korjata lääkemääräysasiakirjalle. Teknisesti korjaus tallennetaan **lääkemääräysasiakirjan uutena versiona**, jossa alkuperäinen lääkemääräyksen tekijä säilyy vastuullisena lääkkeen määrääjänä ja korjaajan tiedot tallennetaan lääkemääräyksen käsittelijän (tekniisesti korjaajan) tietoihin. Lääkemääräyksen korjauksen voi tehdä vain potilasta hoitava lääkkeen määrääjä tai tietyiltä osin lääkettä toimittava apteekki.

5.6 Lääkkeen lopettaminen

Kun lääkkeen käyttötarve päättyy, lääke lopetetaan. Lääke voidaan lopettaa myös muusta syystä, esim. sen haittavaikutusten vuoksi. Ennen Lääkityslistan käyttöönottoa "lääkkeen lopettaminen" on täytynyt tallentaa Reseptikeskukseen mitätöimällä lääkemääräys tai, jos lääkemääräys on kokonaan toimitettu, kirjaamalla siihen uudistamiskielto. Lääkkeen lopettaminen korvaa siten jatkossa "hoidollisen mitätöinnin ja uudistamiskiellon".

Määrätyn lääkkeen voi lopettaa lääkkeen määräämiseen oikeutettu terveydenhuollon ammattihenkilö, itsehoitolääkkeen käytön voi kirjata päättyneeksi myös muut^[1].

Lääkkeen lopettaminen tehdään kirjaamalla käytössä olevalle lääkkeelle lääkkeen lopettamismerkintä. Lääkkeen lopettamismerkinnälle kirjataan lääkkeen käytön päättymispäivä ja lopetuksen syy. Lääkkeen käytön päättymispäivä voidaan kirjata myös tulevaisuuteen esim. määräaikaikaisilla lääkkeillä jo lääkemääräyksen yhteydessä, mutta myös esim. annostusta pienennettäessä ennen lopetusta. Tulevaisuuteen lopetettu lääke näkyy käytössä olevana lääkkeenä lopetuspäivään saakka ja sen jälkeen lopettuna lääkkeenä.

Lääkkeen lopettamismerkintä päättää aina kyseisen käytössä olevan lääkkeen lääkejatkumon aiemman lääkemääräyksen voimassaolon. Lääkkeen käytön päättymispäivän jälkeen lääkettä ei voi toimittaa apteekista aiemman lääkemääräyksen perusteella. Lopetetun lääkkeen voi tarvittaessa kuitenkin aloittaa

uudelleen uudella lääkemääräyksellä. Jos lääkkeeseen liittyy useampia lääkejatkumoa, tulee jokainen lääkejatkumo (teknisesti) lopettaa erikseen. (Lääkkeen lopetus, Kuva 5.1)

Lopetetut lääkkeet voidaan näyttää Lääkityslistalla erikseen, selkeästi lopetetuiksi (käytössä olleiksi) lääkkeiksi merkittynä. Lopetetut lääkkeet palautetaan Lääkityslistan perushaulla 1 vuoden ajan lopetuksesta ja ne voidaan siksi helposti näyttää voimassaolevan lääkityksen yhteydessä silloin kun se on tarkoituksenmukaista. Aiemmin lopetetut lääkkeet on haettava erikseen historiatietojen haulla ja siksi ne olisi luontevinta näyttää erillään voimassaolevasta lääkityksestä.

5.6.1 Tunnisteettoman lääkkeen lopettaminen

Jos lääkemääräyksellä ei ole käytössä olevan lääkkeen tunnisteita, lääkemääräys tulkitaan omaksi käytössä olevaksi lääkkeeksi (ja sen ainoaksi lääkejatkumoksi). Lääke voidaan lopettaa, kuten muutkin käytössä olevat lääkkeet, tekemällä siihen lopettamismerkintä. Koska lääkemääräyksellä ei kuitenkaan ole käytössä olevan lääkkeen tunnisteita, joilla lopettamismerkintä yhdistetään lääkemääräykseen, yhdistetään lopettamismerkintä näissä tapauksissa lääkemääräyksen lääkemääräyksen asiakirjan tunnisteiden avulla.

5.6.2 Puhelinreseptin lopettaminen

Puhelinresepti on voimassa vain 3 kk eikä siihen voi tehdä uusimispyyntöä ja siksi apteekkijärjestelmä merkitsee puhelinreseptin perusteella tallennetut reseptit automaattisesti lopetettavaksi 3kk kuluttua määräämispäivästä. Jos puhelinresepti halutaan lopettaa tätä aiemmin, se voidaan lopettaa kuten muutkin lääkemääräykset, kirjaamalla lopetuspäivämäärä lääkemääräystä tallennettaessa tai tekemällä siihen lopettamismerkintä myöhemmin.

5.7 Lääkemääräyksen mitätöinti

Lainsäädännön pohjalta lääkemääräys voidaan mitätöidä, jos lääkkeen määrääjää on harhautettu tai painostettu määräämään lääke. Lääkemääräys voidaan mitätöidä myös teknisen syyn vuoksi, jos se esim. on määrätty epähuomiossa väärälle henkilölle. Tällöin mitätöintiin ei tarvita suostumusta eikä sitä tarvitse tehdä yhteisymmärryksessä potilaan kanssa. Muussa tarkoituksessa lääkemääräystä ei mitätöidä, vaan jos lääkettä ei ole tarkoitus käyttää, lääke lopetetaan (ks. luku 5.6.)

Lääkemääräyksen mitätöinti on asiakirjan kumoamista ja mitätöityä lääkemääräystä ei katsota enää lääkejatkumon voimassaolevaksi lääkemääräykseksi. Mitätöitäessä lääkemääräyksen lääkejatkumossa aiempi (mitätöimätön) lääkemääräys palaa lääkejatkumon voimassaolevaksi asiakirjaksi. Potilaan aiheuttaman syyn vuoksi mitätöidyt lääkemääräykset on kuitenkin nähtävissä lääkkeen historiatiedoissa. Jos mitätöitävä lääkemääräys on lääkejatkumon ainoa määräys, se näkyy lopetetuissa lääkkeissä mitätöitynä.

Taulukko 5.1. Tämä taulukko kuvaa lääkemääräysten muutosten vaikutuksia lääkkeen toimittamisen kannalta tarpeellisiin tietoihin. Erikseen on arvioitava mitä muutoksia voidaan tehdä apteekissa.

Lääkemääräyksen muutos	Tekninen muutos	Määrätty määrä	Reseptin voimassaoloaika ¹ ⁶⁾	Muuta
Lääkkeen aloitus	Muodostuu uusi lääkejatkumo	Kirjataan pääsääntöisesti (pakollinen reseptilääkkeillä)	Pääsääntöisesti max 2v (tai 1v) Voi tarvittaessa rajoittaa lyhemmäksi.	
Lääkkeen muutos (esim. annostus, lääkkeen valmiste, vahvuus tai lääkemuoto muuttuu)	Lääkejatkumoon muodostuu uusi lääkemääräys (uusi asiakirja)	Muutettava tarvittaessa vastaavasti	Määräyspäiväksi kuluva päivä, voimassaoloaika päivittyy vastaavasti	Sisältää periaatteessa myös lääkemääräyksen uusimisen (vähintään voimassaoloaika muuttuu).
Lääkkeen lopetus	Lääkejatkumoon muodostuu lopettamismerkintä	Tieto jää tyhjäksi	Tieto jää tyhjäksi	Päätää lääkejatkumon aiemman lääkemääräyksen voimassaolon lopettamismerkinnälle kirjatusta lääkkeen käytön päättymispäivästä alkaen. Voidaan kirjata myös lääkemääräystä tehtäessä (määräaikaiset lääkkeet).
Lääkemääräyksen korjaus (virheen korjaus)	Lääkemääräysasiakirjasta tulee uusi versio.	Ei muutu (ellei korjata määrättyä määrää)	Ei muutu (ellei korjata reseptin voimassaolon loppupäivää)	Alkuperäinen lääkkeen määrääjä säilyy, muutoksen kirjaaja kirjataan lääkemääräyksen käsittelijäksi.
Lääkemääräyksen mitätöinti	Lääkemääräys mitätöityy	Ei muutu	Ei muutu	Lääkejatkumon aiempi (mitätöimätön) lääkemääräys palaa voimassaolevaksi. Ainoastaan teknisestä syystä tai painostamisen tai harhauttamisen vuoksi (ei enää "hoidollista" mitätöintiä).

1] Potilaan oma-aloitteisesti käyttämien Itsehoitolääkkeiden kirjaukset tulevat vasta Lääkityslistan vaiheessa 3. Lääkkeen määräjän määrääminä ne käsitetään kuitenkin määrätyiksi lääkkeiksi - ja tulevat Lääkityslistalle jo vaiheessa 2.

2] Huom. Lääkemääräys termi ei sisällä osastolääkemääräystä.

3] Lääkityslistaan liittyvät tietosisällöt julkaistaan Q2-Q3/2022.

4] Lääkemääräyslain (61/2007) muutosesityksessä ehdotetaan myös palvelunantajan nimeämille sairaanhoitajille rajoitettua oikeutta tehdä lääkemääräyksen annostusohjeen muutoksia lääkkeen määräjän tekemän lääkehoidon suunnitelman mukaisesti, jos lääkkeen määräjä on sallinut muutoksen tekemisen. Asetuksella säädettäisiin tarkemmin mitkä muutokset ovat sallittuja. Yleiskuvaus päivitetään tältä osin, kun laki vahvistetaan.

5] Jos kirjaajalla ei ole lääkkeen määräjän oikeuksia, lääkkeen määräjäksi tallennetaan aiemman lääkemääräyksen (tai muu määräyksestä vastaava) lääkkeen määräjä ja kirjaajan tiedot tallennetaan lääkemääräyksen käsittelijän tietoihin.

6] Reseptin voimassaoloaika tarkoittaa aikaa, jolloin lääkettä saa toimittaa apteekista. Läkettä on kuitenkin tarkoitus käyttää siihen saakka, kunnes lääke lopetetaan.

6 Reseptin uusiminen

Lääkityslistalla näkyvät potilaalle määrätty lääkkeet ovat käytössä siihen asti, kunnes ne merkitään lopetetuiksi. Potilaan käyttöön määrätyn lääkkeen lääkemääräys (resepti) on kuitenkin voimassa (sillä saa toimittaa lääkettä apteekista tai sairaala-apteekista) enintään kaksi vuotta lääkemääräyksen laatimisesta. Sen vuoksi (vähintään reseptilääkkeiden) lääkemääräykset tulee uusia viimeistään kahden vuoden välein joko uusimispyynnön perusteella tai muussa tilanteessa tehtävällä lääkemääräyksellä.

6.1 Uusimispyynnöt

Kun potilaan käytössä olevan lääkkeen reseptin voimassaoloaika päättyy tai reseptillä on toimitettu sillä määrätty määrä lääkettä, tulee tehdä uusi lääkemääräys lääkkeen toimittamiseksi apteekista tai sairaala-apteekista. Lääkityslistalla uusimispyyntö voidaan tehdä myös toimittamattomaan lääkemääräykseen.

Lääkkeen käyttäjä voi itse tehdä reseptin uusimispyynnön Omakannan kautta tai pyytää apteekkia tai terveydenhuollon palvelunantajaa kirjaamaan uusimispyyntö Reseptikeskukseen. Uusimispyyntö välitetään Reseptikeskuksen kautta uusimispyyntöjä vastaanottavalle palvelunantajalle. Pääsääntöisesti uusimispyyntö kohdistetaan lääkemääräyksen tehneelle organisaatiolle, mutta se voidaan kohdistaa myös muille uusimispyyntöjä vastaanottaville terveydenhuollon organisaatiolle. Uusimispyynnöt ja niiden tila näytetään Lääkityslistalla, jolta ne voidaan ottaa käsiteltäväksi yksitellen tai yhdessä.

Huom. Apteekin tallentamiin puhelinresepteihin ja lääkemääräyksiin, joihin on merkitty uusimiskielto, ei voi tehdä (sähköistä) uusimispyyntöä. Jos tällainen lääkemääräys on tarvetta uusia, tulee lääkkeen käyttäjän ottaa yhteyttä suoraan lääkkeen määrääjään saadakseen uuden lääkemääräyksen lääkkeestä.

Lääkemääräyksiin, joissa ei ole toimittamisen kannalta tarpeellisia tietoja, ei ole tarpeen tehdä uusimispyyntöjä, koska niitä ei toimiteta lääkemääräyksen perusteella. Lääke näkyy Lääkityslistalla käytössä olevana lääkkeenä siihen saakka, kunnes lääke lopetetaan lopettamismerkinnällä.

6.2 Uusimispyynnön käsittely

Lääkkeen käyttäjän (tai hänen pyynnöstään apteekin tai terveydenhuollon organisaation) tekemät uusimispyynnöt välitetään Reseptikeskuksesta uusimispyyntöjä vastaanottavalle terveydenhuollon organisaatiolle, joka kohdistaa pyynnöt niitä käsitteleville lääkkeen määrääjille. Lääkkeen määrääjä käsittelee hänelle kohdistetut uusimispyynnöt ja perehdyttyään potilaan Lääkityslistaan, joko tekee uuden lääkemääräyksen, hylkää uusimispyynnön tai palauttaa sen Reseptikeskukseen.

Uusimispyynnön palauttaminen

Uusimispyyntö palautetaan silloin, kun käytettävissä olevan tiedon perusteella uutta lääkemääräystä ei voida (tai haluta) tehdä, mutta lääkkeen käyttöä ei haluta lopettaa eikä lääkemääräyksen uusimista katsota tarpeettomaksi. Esimerkiksi, kun pyyntö on tullut organisaatioon, jossa potilasta ei ole hoidettu. Uusimispyynnön voi palauttaa Reseptikeskukseen myös muu tehtävään nimetty henkilö kuin lääkkeen määrääjä. Pyyntö voidaan palauttaa myös tietojärjestelmän toimesta, jos se on kohdistunut väärään organisaatioon. Palautettu uusimispyyntö voidaan palautettaessa tarvittaessa kohdistaa toiseen organisaatioon. Reseptikeskus välittää lääkkeen käyttäjälle viestin palautuksesta, jos uusimispyynnöllä on annettu tekstiviestilupa ja puhelinnumero.

Uusimispyynnön hylkääminen

Uusimispyyntö hylätään esim. silloin, kun lääkettä ei katsota potilaalle enää tarpeelliseksi tai potilas halutaan kutsua vastaanotolle terveydentilan arvioimiseksi ennen lääkemääräyksen uusimista. Hylättyä pyyntöä ei kohdisteta toiseen organisaatioon. Reseptikeskus välittää lääkkeen käyttäjälle viestin hylkäämisestä mahdollisine toimintaohjeineen, jos uusimispyynnöllä on annettu tekstiviestilupa ja puhelinnumero. Uusimispyynnön hylkääminen estää uuden uusimispyynnön tekemisen lääkemääräykselle.

Huom. Uusimispyynnön hylkääminen ei lopeta lääkettä. Jos lääke nähdään tarpeettomaksi, tulee siitä tehdä erikseen lopettamismerkintä. Lääkkeen lopettaminen voi edellyttää yhteyden ottoa lääkkeen käyttäjään.

Lääkemääräyksen uusiminen

Kun lääkkeen määrääjä arvioi uusimispyynnön aiheelliseksi ja omaa tarpeelliset tiedot lääkemääräyksen jatkamiseksi, hän tekee lääkkeestä uuden lääkemääräyksen. Uusi lääkemääräys voidaan tehdä ilman muutoksia, jolloin käytännössä vain reseptin voimassaoloaika jatketaan (ja reseptillä toimitettava määrä tarvittaessa päivitetään, jos voimassaolon kesto poikkeaa aiemmasta), tai lääkemääräystä voidaan samalla muuttaa tarpeellisilta osin. Uusi lääkemääräys kumoaa aiemman lääkemääräyksen, eikä aiemmalla lääkemääräyksellä voi lääkettä enää toimittaa apteekista (tai sairaala-apteekista), vaikka sen voimassaoloaika ja reseptillä toimitettavia lääkkeitä olisi vielä jäljellä. (Reseptin uusiminen, Kuva 5.1, luku 5)

Uusimispyynnön vanheneminen

Huom. Ajateltu toimintamalli. Tuleva toimintamalli tarkentuu lainsäädäntötyössä.

Lääkityslistalla uusimispyyntö ei vanhene. Potilaan ei jatkossa tarvitse tehdä uutta uusimispyyntöä uusimispyynnön vanhennuttua vaan uusimispyyntö on voimassa ja näkyy potilaan Lääkityslistalla niin kauan kunnes se on käsitelty. Resepti voidaan uusita myös muissa organisaatioissa kuin mihin uusimispyyntö on kohdistettu, ja Reseptikeskus muuttaa silloin uusimispyynnön hyväksyty-tilaan.

6.3 Reseptin uusiminen ilman uusimispyyntöä

Reseptin uusiminen ei edellytä uusimispyyntöä vaan Lääkityslistalta tehty uusi lääkemääräys kohdistuu automaattisesti kyseiseen käytössä olevaan lääkkeeseen (ja sen vastaavaan lääkejatkumoon) ja päättää sen aiemman lääkemääräyksen voimassaolon.

Reseptin voimassaolo lääkemuutoksissa

Lääkemuutoksia tehtäessä tulee huomioida, että uusi lääkemääräys kumoaa myös aiempaan lääkemääräykseen liittyvät lääkkeen toimittamisen kannalta tarpeelliset tiedot. Näin ollen uudelle lääkemääräykselle tulee päivittää myös uudet tiedot mm. lääkemääräyksen voimassaoloajasta sekä lääkemääräyksellä toimitettavasta määrästä. Uutta lääkemääräystä tehtäessä onkin luontevaa jatkaa lääkemääräyksen voimassaoloa (yleensä 2 v tai 1v määräyspäivästä) sekä päivittää toimitettavaksi määräksi sen voimassaoloajalle tarvittava määrä. Jos tilanteessa on kuitenkin perusteltua säilyttää aiemman reseptin voimassaoloaika (esim. jos halutaan kaikkien lääkkeiden voimassaoloajat pitää yhteneväisinä) on uudelle lääkemääräykselle kirjattava voimassaolon loppupäiväksi vanhan reseptin voimassaolon loppupäivä ja toimitettavaksi lääkemääräksi voimassaoloaika vastaava määrä.

7 Lääkkeen toimittaminen

Apteekissa lääkitystietoja tarvitaan ensisijaisesti lääkkeiden toimittamiseen. Lääkkeen toimittamisen yhteydessä apteekki pääsääntöisesti tarkastelee asiakkaan lääkehoidon kokonaisuutta mahdollisten yhteensopimattomuuksien ja päällekkäisyyksien havaitsemiseksi. Lääke voidaan toimittaa myös tarkastelemalla pelkästään toimitettavan lääkkeen tietoja, jos lääkkeen käyttäjä ei halua muita lääkitystietojaan katsottavan. Lääkkeen toimittamisen lisäksi apteekki voi **esimerkiksi** lähettää uusimispyyntöjä (kts. luku 6) sekä tehdä mm. eritasoisia lääkehoidon arviointeja (kuvataan yleiskuvauksen seuraavissa versioissa Lääkityslistan kehityksen myöhemmissä vaiheissa).

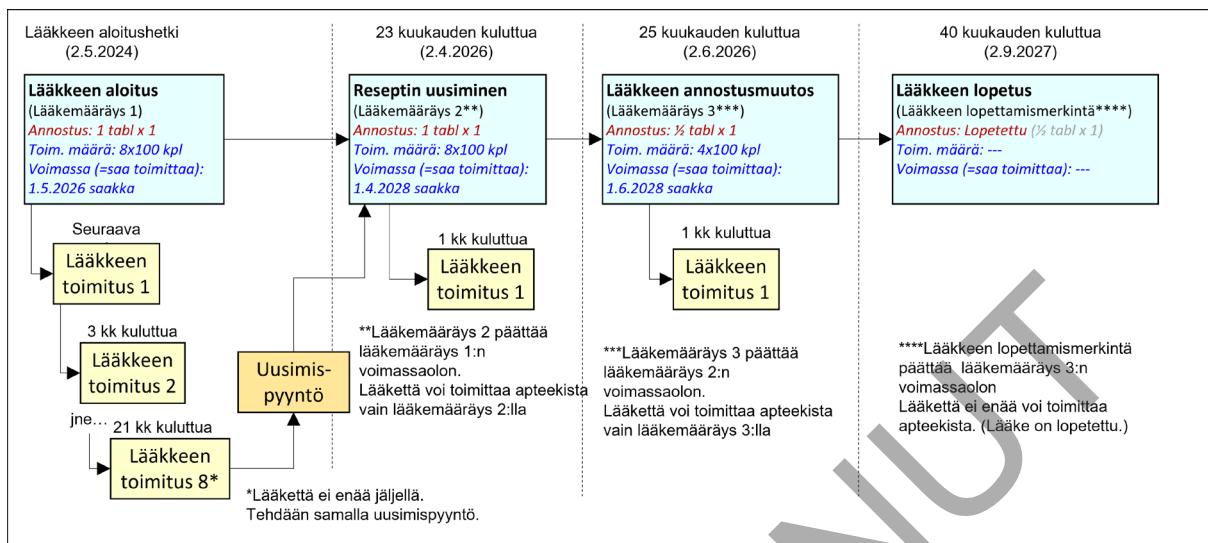
7.1 Apteekin perustoiminnot

7.1.1 Lääkityslistan haku

Lääkkeen toimittaminen lähtee pääsääntöisesti ajantasaisen Lääkityslistan tietojen tarkastelusta hakemalla tarvittavat ajantasaisen Lääkityslistan yleisnäkyvän tiedot Reseptikeskuksesta. Sen jälkeen voidaan tarpeen vaatiessa tehdä täydentäviä lisähakuja. Kaikissa hauissa Reseptikeskus palauttaa tiedot kaikista hakuehdon mukaisista lääkkeistä haetulta aikaväliltä, pois lukien luovutuskielloilla rajattujen lääkkeiden tiedot. (ks. luku 4.)

Apteekki voi hakea lääkitystietoja käyttötarpeen mukaan perushauulla henkilötunnuksella tai, potilaan erityisesti niin toivoessa tai jos lääkemääräykseen kohdistuu luovutuskielto, pelkästään toimitettavien lääkkeiden tietoja asiakkaan potilasohjeesta tai yhteenvetotulosteesta luettavasta viivakoodista saadulla käytössä olevan lääkkeen tunnisteella. Perushaku palauttaa tiedot lääkkeen käyttäjän hakuhetkellä käytössä olevista lääkkeistä^[1] sekä viimeisen 1 vuoden aikana lopetetuista lääkkeistä. Kustakin käytössä olevasta lääkkeestä palautetaan sen kaikkien lääkejatkumoiden uusimman lääkemääräyksen tai itsehoitovalmisteen käytön merkinnän^[2] tiedot sekä lääkejatkumon uusimman toimitusmerkinnän tiedot. Käytössä olevan lääkkeen tunnisteella tehty haku palauttaa tiedot kyseisen lääkkeen lääkemääräyksistä ja toimituksista viimeisen 2 vuoden ajalta. Haku palauttaa myös luovutuskielloilla rajattujen lääkkeiden tiedot. Jos lääkemääräykseen kohdistuu luovutuskielto, voi lääkkeen tiedot hakea vain käytössä olevan lääkkeen tunnisteella.

Huom. Lääkemääräykset, joilta puuttuu käytössä olevan lääkkeen tunnisteet, tulkitaan jokainen omaksi käytössä olevaksi lääkkeeksi, ja ne palautetaan perushaussa niin kauan kuin ne on uusittavissa (yl. 28 kk tai 16kk) tai kunnes ne merkitään lopettamismerkinnällä lopetetuiksi (ks. luku 5.6.1).

Kuva 7.1. Lääke toimitetaan aina uusimman lääkemääräyksen perusteella. Uusi lääkemääräys voidaan tehdä esim. uusimispyynnön perusteella (aiemman määräyksen tultua kokonaan toimitetuksi) tai annostusmuutoksen vuoksi. Lääkkeen lopetuksen jälkeen lääkettä ei voi toimittaa.

7.1.2 Lääkkeen toimittaminen

Lääke toimitetaan aina käytössä olevan lääkkeen (kyseisen lääkejatkumon) uusimman lääkemääräyksen perusteella. Tyypillisesti uusi määräys tehdään kun aiempi lääkemääräys on kokonaan toimitettu tai sen voimassaolo päättyy (kuva 7.1, vaihe "23 kk"). Uusi lääkemääräys voidaan tehdä kuitenkin myös esim. annostusmuutoksen vuoksi, jolloin uusi määräys kumoaa aiemman lääkemääräyksen ja vanhalla lääkemääräyksellä ei enää voi toimittaa lääkettä, vaikka lääkettä olisi sillä vielä jäljellä. Uudet toimitukset tehdään silloin uuden lääkemääräyksen pohjalta. (kuva 7.1 vaihe "25kk"). Kun lääke on lopetettu (kuva 7.1, vaihe "40 kk"), lääkettä ei enää voi toimittaa.

Pääsääntöisesti lääke voidaan toimittaa perushaun tietojen pohjalta. Käytössä on silloin lääkkeen ajantasaisen lääkemääräyksen ja viimeisimmän toimituksen tiedot. Lääkkeen toimitusta tehtäessä voidaan tarvittaessa hakea tiedot käytössä olevan lääkkeen lääkemääräyksistä ja toimituksista viimeisen 2 vuoden ajalta käytössä olevan lääkkeen tunnistetta käyttäen. Lääkemääräyksiä ja toimitustietoja voidaan hakea myös pidemmältä ajalta sekä lääkityksen historiatietoja tarkemmin yksilöidyn tarpeen mukaan yksittäisestä lääkkeestä tai lääkeshoidon arviointeja tehtäessä myös kaikista lääkkeistä, myös lopetettujen lääkkeiden osalta.

Lääkityslistalta näkyy selvästi, onko lääkemääräys voimassa (lääkettä voi toimittaa). Listalla voidaan näyttää myös mm. kuinka paljon lääkettä on saamatta ja kuinka paljon ja milloin lääkettä on viimeksi toimitettu. Näiden tietojen perusteella apteekki näkee, milloin lääkettä voi toimittaa sv-korvattuna.

Toimitusta varten kunkin toimitettavan lääkkeen voimassaoleva lääkemääräys haetaan Reseptikeskuksesta ja toimitusmerkinnät tehdään erikseen (lääkemääräyskohtaisesti) jokaisesta toimitettavasta lääkkeestä. Huomioitavaa on, että käytössä olevaan lääkkeeseen voi liittyä eri vahvuuksia tai lääkemuotoja, jotka näkyvät listalla omina lääkemääräyksinään (kuva 7.2, Marevan ja Marevan Forte). Jos saman lääkkeen eri vahvuuksia tai lääkemuotoja toimitetaan samalla hakukerralla, tehdään toimitusmerkinnät kunkin eri vahvuuden tai lääkemuodon osalta erikseen.

Kaikki samalla kertaa tehtävät toimitusmerkinnät voi allekirjoittaa yhdellä allekirjoitustoiminnolla, jos apteekkijärjestelmä tukee ominaisuutta. Muussa tapauksessa kukin toimitusmerkintä allekirjoitetaan ja lähetetään Reseptikeskukseen erikseen.

Lääkemääräys voidaan tehdä myös ilman toimittamisen kannalta tarpeellisia tietoja, esim. itsehoitovalmisteista tai lääkkeen lopettamista edeltävästi (ks. luku 5.1.1). Näissä tilanteissa lääkettä ei toimiteta apteekista lääkemääräyksen perusteella, eikä esim. itsehoitovalmisteiden "ostamisesta hyllystä" myöskään tehdä toimittamismerkintöjä. Lääke näkyy kuitenkin Lääkityslistalla potilaan käytössä olevan lääkkeenä (kuvasa 7.2. Primaspan ja C-vitamiini).

Reseptilääkkeet									
Potilas annosjakelun piirissä									
Aj=Annosjakelu, P = Pysyvä, M = Määräaikainen	Vahvuus	Lääkemuoto	Annostus	Käyttötarkoitus			Huom!		
Annosjakelussa olevat lääkkeet									
Pvm	Määrätty määrä	Rec voimassa	Saamatta	Viimeisin toimitus:	Pvm	Toimitettu lääke	Vahvuus	Määrä	
Aj P	Digoxin	0,25 mg	Tabletti	1 tabletti aamuisin		Sydämen vajaatoimintaan			
3.1.2021	2 v ajalle	Voimassa: 2.1.2023	Saamatta: 2.1.2023 asti	Viimeisin toimitus:	2.2.2021	Digoxin	0,25 mg	14 kpl	
Muu säännöllinen lääkitys									
Pvm	Määrätty määrä	Rec voimassa	Saamatta	Viimeisin toimitus:	Pvm	Toimitettu lääke	Vahvuus	Määrä	
P	Metoprolol Orion	47,5 mg	Depottabletti	1 tabletti kerran päivässä		Verenpaineeseen			
2.6.2020	8 x 100 kpl	Voimassa: 1.6.2022	Saamatta: 5 x 100 kpl	Viimeisin toimitus:	2.1.2021	Metoprolol Krka	47,5 mg	1x 100 kpl	
P	Marevan	3 mg	Tabletti	1 tabletti ma, ke, pe ja su		Verenhennuslääke			
12.2.2019	4 x 100 kpl	Voimassa: 12.2.2021	Saamatta: 0 kpl	Viimeisin toimitus:	2.1.2021	Marevan	3 mg	1x 100 kpl	
P	Marevan Forte	5 mg	Tabletti	1 tabletti ti, to ja la		Verenhennuslääke			
12.2.2019	4 x 100 kpl	Voimassa: 12.2.2021	Saamatta: 0 kpl	Viimeisin toimitus:	2.1.2021	Marevan Forte	5 mg	1x 100 kpl	
Tarvittaessa otettava lääkitys									
Pvm	Määrätty määrä	Rec voimassa	Saamatta	Viimeisin toimitus:	Pvm	Toimitettu lääke	Vahvuus	Määrä	
P	Burana	600 mg	Tabletti	1 tabletti tarvittaessa 1-2 kertaa päivässä		Kipulääke			Sic!
12.4.2019	2 x 100 kpl	Voimassa: 12.4.2021	Saamatta: 1 x 100 kpl	Viimeisin toimitus:	13.4.2019	Ibusal	600 mg	1x 100 kpl	
Ilman reseptiä määrätty lääkkeet									
Pvm	Määrätty määrä	Rec voimassa	Saamatta	Viimeisin toimitus:	Pvm	Toimitettu lääke	Vahvuus	Määrä	
P	Primaspan	100 mg	Enterotabletti	1 tabletti aamuisin		Verenhennuslääke			Sic!
12.2.2019		Voimassa:	Saamatta:	Viimeisin toimitus:					
Itsehoitolääkkeet ja -valmisteet									
P	C-vitamiini	500 mg	Tabletti	1 tabl kerran päivässä		Vitamiini			
12.5.2020		Voimassa:	Saamatta:	Viimeisin toimitus:					
Lopetetut lääkkeet									
Pvm	Määrätty määrä	Rec voimassa	Saamatta	Viimeisin toimitus:	Pvm	Toimitettu lääke	Vahvuus	Määrä	

Kuva 7.2 Apteekissa Lääkityslista voidaan tarvittaessa ryhmitellä ja näyttää paremmin lääkkeen toimittamista tukevalla tavalla. Mallikuvassa reseptilääkkeet on eroteltu omaksi ryhmäkseen ja jaoteltu annosjakelussa olevaan, muuhun säännölliseen ja tarvittaessa käytettävään lääkitykseen. Ilman reseptiä määrätty lääkkeet ja itsehoitovalmisteet ovat kuvassa omina ryhminään reseptilääkkeiden jälkeen. Lopetetut lääkkeet on kuvassa piilotettu. (Huom. Kuva on esimerkinomainen havainnekuva Lääkityslistan sisällöstä, ei toteutusohje järjestelmätoteutukseen.)

7.2 Toimituksen erityistilanteita

7.2.1 Itsehoitovalmisteet

Lääkityslistalla näkyy myös henkilölle määrättyt itsehoitovalmisteet. Lääkemääräyksellä määrättyt itsehoitovalmisteet toimitetaan normaalisti, ellei lääkkeen käyttäjä mieluummin halua "ostaa niitä hyllystä" ilman toimitusmerkintöjen tekemistä.

Sen lisäksi Lääkityslistalla voidaan näyttää lääkkeen käyttäjän oma-aloitteisesti käyttämät itsehoitovalmisteet^[2], jotka terveydenhuollon ammattihenkilö on hänen kertomansa perusteella kirjannut Lääkityslistalle (lääkemääräyksellä toimitettava määrä = 0). Nämä lääkkeet lääkkeen käyttäjä voi ostaa ilman lääkemääräystä eikä niihin silloin tehdä lääkkeen toimitusmerkintöjä.

7.2.2 Annosjakeluun määrättyjen lääkkeiden toimittaminen

Määrätessään lääkkeitä annosjakeluun, lääkäri merkitsee lääkemääräyksen annosjakelulääkemääräykseksi. Apteekki näkee Lääkityslistahaun yleisnäkymässä, että asiakas on annosjakelun piirissä. Annosjakeluun määrätty lääkkeet voidaan näyttää Lääkityslistalla selkeästi erikseen (esimerkki kuvassa 7.2).

Apteekkijärjestelmä tekee automaattisesti lääkemääräyksen annosjakeluvarauksen, kun apteekki ottaa lääkemääräyksen annosjakeluun, ellei lääkemääräys ole jo annosjakeluvarattu kyseiselle apteekille. Annosjakeluun varattua lääkemääräystä ei voi toimittaa muista apteekeista.

Apteekki hallinnoi annosjakelulääkemääräyksiä ja seuraa niiden uusimistarvetta. Lääkemääräyksen voimassaoloajan päättyessä apteekki pyytää lääkärinä uusimaan sen. Apteekki voi toimittaa uusittua tai lopetettua annosjakelulääkemääräystä 7 vuorokauden ajan lääkemääräyksen uusimis- tai lopetuspäivästä, edellyttäen että lääkkeet on tilattu ennen uusimista tai lopetusta.

Jos lääkkeen määrääjä muuttaa annosjakeluun merkittyä lääkemääräystä esimerkiksi annostuksen osalta, laatii hän tällöin uuden lääkemääräyksen, joka päättää aina lääkkeitä aiemman lääkemääräyksen voimassaolon. Lääkettä toimitetaan sen jälkeen uuden lääkemääräyksen perusteella (paitsi ennen uuden määräyksen tekemistä tilatut lääkkeet, jotka toimitetaan vielä 7 vrk ajan vanhan määräyksen perusteella).

7.2.3 Potilaskohtaisella erityisluvalla toimitettava lääke

Huom. Kappale kirjoitettu nykykäytännön mukaan. Tuleva toimintamalli tarkentuu lainsäädäntötyössä.

Lääkäri voi määrätä potilaskohtaista erityislupaa vaativan lääkkeen ainoastaan kirjallisesti. Erityislupalääkevalmisteen toimittaminen apteekista edellyttää lääkemääräyksen lisäksi lääkärin laatimaa kirjallista erityislupahakemusta. Apteekki hakee potilaan puolesta lupaa lääkkeen kulutukseen luovuttamiseen Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselta. Luvan myöntämisen jälkeen apteekki tallentaa lääkemääräyksen Reseptikeskukseen eli muuttaa sen sähköiseksi lääkemääräykseksi.

Erityislupavalmisteen lääkemääräys tulee toimittaa kokonaisuudessaan siitä apteekista tai sivuapteekista, jolle Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus on myöntänyt erityisluvan lääkkeen kulutukseen luovuttamiseen. Erityislupalääkemääräykset ovat voimassa enintään yhden vuoden sen määräämispäivästä lukien.

Apteekki tekee lääkemääräykseen erityislupavarauksen, jolloin muut apteekit eivät voi lääkettä toimittaa. Muut apteekit eivät voi myöskään korjata tai mitätöidä toimituksia, eivät lukita lääkemääräystä tai tehdä lääkemääräykseen uusimispyyntöä silloin, kun lääkemääräys on erityislupavarattuna tietyille apteekille. Erityislupavaraus on voimassa lääkemääräyksen voimassaoloajan tai kunnes erityislupavaraus puretaan. Erityislupavarauksen purkamisen jälkeen lääkemääräyksen toimitustila ei muutu.

7.3 Apteekin erityistoiminnot

7.3.1 Lääkemääräyksen lukitus ja varaus

Apteekki voi lukita lääkemääräyksen, jos havaitsee siinä virheen, eikä tavoita potilasta hoitavaa lääkäriä virheen korjaamiseksi. Lukittua lääkemääräystä ei voi toimittaa. Lukitun lääkemääräyksen voi korjata lääkkeen määrääjä tai lukituksen tehnyt apteekki. Lukitus purkaantuu automaattisesti korjauksen yhteydessä. Jos määräyksessä ei ole virhettä, voidaan lukitus purkaa myös ilman korjausta.

Apteekki voi varata lääkemääräyksen esimerkiksi tilanteessa, jossa lääke tilataan asiakkaalle ja asiakas noutaa sen myöhemmin. Varattua lääkemääräystä ei voi toimittaa muista apteekeista. Ainoastaan varauksen tehnyt apteekki voi purkaa lääkemääräyksen varauksen. Varaus on voimassa 14 vrk, minkä jälkeen se purkautuu automaattisesti, ellei varauksen tehnyt apteekki ole sitä aiemmin purkanut. Jos lääkkeen määrääjällä on tarve korjata varattua, toimitusvarattua, annosjakeluvarttua, erityislupavarattua tai lukittua lääkemääräystä, hänen tulee korjauksen lisäksi ottaa yhteyttä ko. varauksen tehneeseen apteekkiin varauksen päivittämiseksi.

7.3.2 Toimituksen korjaus ja mitätöinti

Toimituksen tehnyt apteekki voi korjata tekemänsä lääkkeen toimitusta. Korjaustarve voi syntyä esimerkiksi virheellisestä toimitettavien pakkausten määrästä tai jos asiakas toivookin toimitettavaksi toista lääkevalmistetta. Toimituksen korjaus ei aiheuta muutosta lääkejatkumoon.

Toimituksen tehnyt apteekki voi myös mitätöidä lääkemääräykselle tekemänsä toimituksen esimerkiksi, jos havaitsee tehneensä virheen toimituksessa tai asiakas muuttaa mieltään lääkkeen ostotarpeesta toimituksen teon jälkeen. Toimituksen mitätöinti kumoaa tehdyn toimituksen eli lääkemääräyksellä jäljellä toimitettavissa oleva määrä palaa samaksi kuin ennen mitätöidyn toimituksen aloittamista.

7.3.3 Lääkemääräyksen korjaus apteekissa

Apteekki voi tehdä lääkemääräykseen teknisiä korjauksia tai lääkkeen määrääjän ohjeen mukaisia korjauksia.

Proviisori ja farmaseutti voi tehdä toimituksen yhteydessä tarpeelliset tekniset korjaukset ilman lääkärin lupaa, jos lääkemääräyksen tietosisältö ei muutu, ts. lääkkeen määrääjän kirjaama tieto (esim. iterointi, SIC-merkintä) siirretään oikeaan tietokenttään tai annostusohje kirjoitetaan auki. Teknisenä korjauksena apteekki voi korjata lääkemääräyksen annostusohjetta, käyttötarkoitusta, SIC-merkintää, erillisselvitystä ja annosjakelumerkintää.

Jos kyseessä on muu kuin tekninen korjaus, apteekin tulee ottaa yhteyttä lääkkeen määrääjään ja tehdä korjaukset hänen ohjeensa perusteella. Apteekki ei voi korjata esimerkiksi määrätyn valmisteen tietoja, vaan lääkkeen määrääjän tulee tällöin laatia uusi lääkemääräys, joka kumoaa lääkejatkumon aiemman lääkemääräyksen (päättää sen voimassaolon). Lääkettä toimitetaan sen jälkeen uuden lääkemääräyksen perusteella.

7.3.4 Lääkemääräyksen mitätöinti apteekissa

Huom. Tuleva toimintamalli tarkentuu lainsäädäntötyössä

Apteekki voi ilman asiakkaan suostumusta mitätöidä tallentamansa lääkemääräyksen teknisestä syystä, jos lääkemääräys on virheellinen tai kirjoitettu väärälle potilaalle sekä jos lääkemääräys on laadittu potilaan tarkoituksellisesti antamien virheellisten tietojen perusteella tai pakottamalla.

Hoidollisella syyllä mitätöinti yhteisymmärryksessä potilaan kanssa jää pois käytöstä. Jos lääkettä ei ole tarkoitus käyttää, lääkkeen määrääjän tulee lopettaa lääke (k.s luku 5.6.).

Mitätöitäessä lääkemääräys lääkejatkumossa aiempi lääkemääräys palaa lääkejatkumon uusimmaksi asiakirjaksi ja on lääkejatkumon voimassaoleva lääkemääräys. Jos teknisellä syyllä mitätöitävä lääkemääräys on lääkejatkumon ainoa määräys, se poistaa myös koko lääkejatkumon. Muista syistä mitätöitäessä lääkejatkumon ainoa määräys jatkumo jää jäljelle, mutta siinä ei ole voimassaolevaa lääkemääräystä.

7.4 Toiminta poikkeustilanteessa

Reseptikeskuksen häiriötilanteessa lääke on tarvittaessa kyettävä toimittamaan käyttämättä Lääkityslistaa asiakkaan välttämättömän lääkehoidon turvaamiseksi (Fimean määräys lääkkeen toimittamisesta). Jos Reseptikeskuksen häiriötilanteessa tai olosuhteiden pakosta lääkkeen käyttäjälle on määrätty paperi- tai puhelinresepti, tallentaa apteekki sen lääkkeen toimittamisen yhteydessä sähköiseen muotoon Reseptikeskukseen.

7.4.1 Paperireseptin tallentaminen

Lääkkeen käyttäjän noutaessa lääkettä paperireseptillä, luetaan apteekissa paperireseptin viivakoodista lääkemääräykseen liittyvät käytössä olevan lääkkeen ja lääkemääräyksen tunnistet ja tarkistetaan, onko kyseinen lääkemääräys ehditty tallentaa potilastietojärjestelmän puskurista Reseptikeskukseen häiriötilanteen mentyä ohi. Jos potilastietojärjestelmä on tallentanut lääkemääräyksen puskurista Reseptikeskukseen, apteekki tekee lääkkeen toimituksen sen perusteella ja hävittää käyttämättömän paperireseptin. Jos lääkemääräystä ei ole Reseptikeskuksessa, apteekki tallentaa lääkemääräyksen Reseptikeskukseen paperireseptin perusteella ja säilyttää paperireseptin apteekissa Fimean toimittamismääräyksessä edellytetyn ajan.

Paperireseptin viivakoodia käytettäessä lääkemääräys tallentuu kyseisen käytössä olevan lääkkeen lääkejatkumon uusimmaksi lääkemääräykseksi (ks. luku 3.2.3 Apteekkien tallentamat lääkemääräykset ja lääkejatkumoiden yhdistäminen).

Huom. Jos kyseessä on paperiresepti, jossa ei ole viivakoodia toimitaan kuten puhelinreseptissä.

7.4.2 Puhelinreseptin tallentaminen

Kun lääkkeen käyttäjä noutaa lääkettä puhelinmääräyksen perusteella, apteekki tallentaa puhelimitse saamansa lääkemääräyksen Reseptikeskukseen. Puhelinreseptiä tallentaessaan apteekki luo uudet *Käytössä olevan lääkkeen tunnisteiden ja Lääkejatkumon osatunnisteiden*. Apteekissa tallennettava lääkemääräys ei silloin liity mihinkään olemassa olevaan lääkejatkumoon vaan se näytetään Lääkityslistalla kuin se olisi uusi käytössä oleva lääke.

Puhelinresepti on voimassa vain 3 kk eikä siihen voi tehdä uusimispyyntöä. Siksi apteekkijärjestelmä merkitsee puhelinreseptin automaattisesti lopetettavaksi 3kk kuluttua määräämispäivästä.

1] Lääkemääräyslain (61/2007) muutosesityksessä apteekkien tiedonsaantioikeus on rajattu 42 kuukauteen, minkä vuoksi jotkut käytössä olevat lääkkeet voivat jäädä palautumatta perushaulla.

2] Itsehoitovalmisteiden käytön merkinnät tulevat vasta vaiheessa 3.

VANHENTUNUT

8 Lääkityslistan erityispiirteitä

Lääkityslistan käyttöönoton myötä lääkitystietojen hallinta muuttuu ja jotkut aiemmin reseptiin liittyneet toiminnot kohdentuvat käytössä olevaan lääkkeeseen - tai sen lääkejatkumoon. Myös siirtymävaihe nykyisestä reseptikeskeisestä toimintamallista käytössä olevien lääkkeiden jatkumoihin perustuvaan Lääkityslistaan aiheuttaa omat haasteensa.

8.1 Lääkekohtaiset luovutuskiellot

Ennen Lääkityslistan käyttöönottoa lääkkeen käyttäjän oikeus kieltää lääkitystietojen luovutus Reseptikeskuksesta on kohdistunut yksittäiseen lääkemääräykseen, jolloin jokainen lääkemääräys on täytynyt kieltää erikseen, lääkkeen tietojen näkymisen estämiseksi.

Lääkityslistalla luovutuskiellot kohdistetaan käytössä olevaan lääkkeeseen, yksittäisen lääkemääräyksen sijasta. Silloin lääkkeestä näkyy aina ajantasainen tieto, jonka perusteella lääkehoitoa toteutetaan, tai lääke ei näy lainkaan. Lääkkeen käytön historia näkyy vastaavasti: Jos kyseisen lääkkeen tietojen luovutus on kielletty, ei myöskään lääkkeen historiatiedot näy. Jos lääkkeellä ei ole voimassaolevaa luovutuskieltoa, myös lääkkeen kaikki historiatiedot ovat tarvittaessa nähtävissä. Käytäntö tekee kiellon vaikutuksen nykyistä ymmärrettävämmäksi myös lääkkeen käyttäjälle. Myös tieto mahdollisen luovutuskiellon olemassa olostä Lääkityslistalla on nähty tarpeellisenä, mutta lainsäädäntö ei sen näyttämistä mahdollista.

Lääkekohtainen luovutuskielto on nähty tarpeelliseksi käytössä olevan lääkkeen jatkumoihin perustuvalla Lääkityslistalla, jossa vain jatkumon uusien määräysten voimassa, koska yksittäisen lääkemääräyksen kieltäminen voisi johtaa vanhentuneen lääkitystiedon näkymiseen, jos jatkumon aiempien lääkemääräysten tietojen luovutusta ei ole kielletty. Tilanne voisi johtaa myös järjestelmärästiriitöihin, koska lääkkeen vanhat määräykset eivät ole voimassa, jolloin niiden perusteella ei lääkettä myöskään voisi toimittaa eikä niiden perusteella lääkkeeseen saisi tehdä uutta lääkemääräystä.

Vanhalla rakenteella tallennetut lääkemääräykset ovat periaatteessa "yhden lääkemääräyksen lääkejatkumoina" ja niiden kiellot, kohdistetaan jatkossakin lääkemääräyskohtaisesti (reseptiasiakirjan tunnisteilla), koska niillä ei ole käytössä olevan lääkkeen tunnisteita (vrt. luku 8.3.3.).

8.2 Lääkkeen käytön ja määräämisen seuranta

8.2.1 Toimitusmäärien seuranta

Toimitusmäärien ja -välien seuranta pystytään Lääkityslistalla kohdistamaan käytössä olevaan lääkkeeseen yksittäisten lääkemääräysten sijasta. Näin lääkkeen toimitettuja määriä pystytään seuraamaan kokonaisvaltaisemmin todelliseen (määräysten mukaiseen) käyttöön pohjautuvasti. Seuranta - samalla kun se voidaan tehdä aiempaa täsmällisemmin - tulee kuitenkin myös teknisesti aiempaa työläemmäksi, koska jos lääkkeen annostusta muutetaan, lääkemääräyksiä tulee Reseptikeskukseen nykyistä enemmän ja seuranta vaatii historiatietoa kaikista seurattavan ajanjakson (pääsääntöisesti viimeisin vuosi) lääkemääräyksistä sekä toimituksista. Huomioitavaa on myös, että jos annostus muuttuu tiheästi, ei jokaiseen lääkemääräykseen välttämättä liity yhtään lääkkeen toimitusta.

Resepti 1 (aloitus)	Resepti 2	Resepti 3	Resepti 4	Resepti 5
1.1.2018 Määrätty: 8 x 100 tabl Annostus: 1 tabl x 1	1.5.2018 Määrätty: 16 x 100 tabl Annostus: 1 tabl x 2	1.6.2018 Määrätty: 24 x 100 tabl Annostus: 1 tabl x 3	1.6.2020 Määrätty: 24 x 100 tabl Annostus: 1 tabl x 2	1.6.2021 Määrätty: 16 x 100 tabl Annostus: 1 tabl x 1
Viimeisin toimitus 2.4.2018 1 x 100 tabl	Viimeisin toimitus* 2.4.2018 1 x 100 tabl	Viimeisin toimitus 2.3.2020 3 x 100 tabl	Viimeisin toimitus 2.3.2021 2 x 100 tabl	Viimeisin toimitus* 2.3.2021 2 x 100 tabl
Reseptillä toimitettu 200 tabl	Reseptillä toimitettu 0 tabl	Reseptillä toimitettu 2400 tabl	Reseptillä toimitettu 600 tabl	Reseptillä toimitettu 0 tabl
* Huom. Viimeisin toimitus edellisestä reseptistä		**Tilanne ennen toimitusta 2.9.2021		
Laskennallisesti:	Laskennallisesti:	Laskennallisesti:	Laskennallisesti:	Laskennallisesti (2.9.2021**):
Annostus voimassa: 1.1.2018 - 1.5.2018 120 pv Tarvittu määrä: 120 tabl	Annostus voimassa: 1.5.2018 - 1.6.2018 31 pv Tarvittu määrä: 62 tabl	Annostus voimassa: 1.6.2018 - 1.6.2020 731 pv Tarvittu määrä: 2193 tabl	Annostus voimassa: 1.6.2020 - 1.6.2021 365 pv Tarvittu määrä: 730 tabl	Annostus voimassa: 1.6.2021 - 2.9.2021 93 pv Tarvittu määrä: 93 tabl
Koko käytössäolon aikana 1.1.2018 - 1.5.2018 Tarvittu: Toimitettu: 120 200	Koko käytössäolon aikana 1.1.2018 - 1.6.2018 Tarvittu: Toimitettu: 182 200	Koko käytössäolon aikana 1.1.2018 - 1.6.2020 Tarvittu: Toimitettu: 2375 2600	Koko käytössäolon aikana 1.1.2018 - 1.6.2021 Tarvittu: Toimitettu: 3105 3200	Koko käytössäolon aikana 1.1.2018 - 2.9.2021 Tarvittu: Toimitettu: 3198 3200
2 edellisen vuoden aikana 1.5.2016 - 1.5.2018 Tarvittu: Toimitettu: 120 200	2 edellisen vuoden aikana 1.6.2016 - 1.6.2018 Tarvittu: Toimitettu: 182 200	2 edellisen vuoden aikana 2.6.2018 - 1.6.2020 Tarvittu: Toimitettu: 2193 2400	2 edellisen vuoden aikana 2.6.2019 - 1.6.2021 Tarvittu: Toimitettu: 1 825 1800	2 edellisen vuoden aikana 3.9.2019 - 2.9.2021 Tarvittu: Toimitettu: 1 639 1500
(=120*1)	(=31*2+120*1)	(=731*3)	(=365*3+365*2)	(=93*1+365*2+272*3)

Kuva 8.1. Esimerkki lääkkeen toimitusten seurannasta ja tarvittavan määrän laskennasta. Tietyllä aikavälillä määräysten mukaan tarvittu ja toimitettu lääkemäärä pystytään useimmissa tapauksissa laskemaan automaattisesti, kun kyseisen aikavälin lääkemääräysten ja toimitusten tiedot ovat käytettävissä. Kuvassa kunkin lääkemääräyksen tiedot sinisellä, kunkin lääkemääräyksen viimeisimmän toimituksen tiedot keltaisella ja näiden perusteella lasketut esimerkinomaiset laskennalliset seurantatiedot harmaalla. (Huom. Kuva on vain esimerkinomainen havainnekuva.)

8.2.2 Viranomais- ja lääkekorvausseuranta

Lääkityslistan toimintamalli tekee viranomaisen lääkkeen määräämisen seurannasta sekä lääkekorvausten seurannasta haasteellisempaa. Lääkkeen annostusmuutosten tallentaminen lääkemääräyksiin merkitsee, että osa määräyksistä jää osittain (tai kokonaan) toimittamatta. Tällöin lääkemääräysten määrän tai määrätyn määrän seurannan perusteella ei voi päätellä liiallista määräämistä. Koska uusi määräys kumoo aina edellisen määräyksen, lääkemääräyksestä voi suurikin määrä jäädä toimittamatta. Tällöin valvontatarkoituksessa sekä lääkekorvausten käsittelyssä pitäisi huomioida ennen kaikkea todellisuudessa toimitettu määrä. (ks. kuva 9.1)

8.3 Siirtymävaihe Lääkityslistan käyttöön

8.3.1 Lääkityslista otetaan käyttöön "siivoamalla" Reseptikeskuksen tiedot

Lääkityslistalla sen perusajatuksen mukaan näkyy - ja on "aktiivisena" - kaikkien käytössä olevien lääkkeiden (kunkin lääkejatkumon) uusin lääkemääräys.

Lääkityslistan käytön alkuvaiheessa Reseptikeskuksessa on lääkemääräyksiä, joista suuressa osassa tiedot ovat ajantasaisia. Ne eivät aiheuta siirtymävaiheessa ylimääräistä työtä (vaikka ne olisi tallennettu vanhalla rakenteella). Riittää, että ne uusitaan uudella rakenteella, kun niiden voimassaolo päättyy tai ne tulevat kokonaan toimitetuiksi tai kun niiden annostus muuttuu, jolloin annostusmuutos kirjataan tekemällä lääkejatkumoon uusi lääkemääräys.

Osassa lääkemääräyksiä tiedot voivat olla vanhentuneita ja ne tulee Lääkityslistan käytön alkuvaiheessa päivittää ajan tasalle.

- Lääkkeet, joita ei käytetä, tulee lopettaa lopettamismerkinnällä
- Käytössä olevista lääkkeistä
 - jos lääkkeestä on voimassa useampi lääkemääräys, tulee ylimääräiset lääkemääräykset lopettaa lopettamismerkinnällä
 - lääkemääräyksillä olevat vanhentuneet tiedot (esim. väärä annostus) tulee päivittää ajan tasalle tekemällä uusi lääkemääräys

8.3.2 Rakenteisen annostuksen määrittelyiden mukaiset lääkemääräykset

Rakenteisen annostuksen määrittelyiden (käyttöönotto 2022 alkaen) mukaisille lääkemääräyksille tallennetaan käytössä olevien lääkkeiden tunnisteen. Kun näitä lääkemääräyksiä uusitaan tai niiden lääkejatkumoihin tallennetaan uusi lääkemääräys, käytössä olevan lääkkeen tunnisteen kopioituvat uudelle lääkemääräykselle. Näitä lääkemääräyksiä voidaan käsitellä lääkejatkumon sääntöjen mukaisesti: vain kunkin käytössä olevan lääkkeen (kunkin lääkejatkumon) uusin lääkemääräys on voimassa. Myös lopettamismerkinnän tekeminen lääkejatkumoon, liittyy käytössä olevan lääkkeen tunnisteen perusteella jatkumon aiempaan lääkemääräykseen ja päättää sen voimassaolon.

Käytössä olevan lääkkeen tunnisteen rakenne ei kuitenkaan automaattisesti poista päällekkäisiä lääkemääräyksiä, jos ne on alun perin määrätty erillisinä lääkkeinä. Siksi Lääkityslista tulee käytön alkuvaiheessa tarkistaa ja tarpeettomat lääkemääräykset lopettaa Lääkityslistalta.

Uudella (2022) rakenteella tallennetut lääkemääräykset eivät poistu Lääkityslistalta lääkemääräyksen voimassaolon päättyttyä, vaan ne tulee aina lopettaa lopettamismerkinnällä. Tämä edellyttää aktiivista työtä lääkkeen määrääjiltä.

8.3.3 Vanhan rakenteen mukaiset lääkemääräykset

Jokainen (vanhan rakenteen mukainen) lääkemääräys, jolla ei ole käytössä olevan lääkkeen tunnistetta, tulkitaan omaksi käytössä olevaksi lääkkeeksi. Lääkityslistan hauissa myös kaikki ne lääkemääräykset, joilla ei ole käytössä olevan lääkkeen tunnistetta, palautetaan ja Lääkityslistalla näytetään kukin omana "yhden lääkemääräyksen lääkejatkumona", mikäli ne ovat "uusimiskelpoisia" (16/28 kk määräämisestä). Tätä vanhempia, "uusimiskelvottomia", vanhan rakenteen mukaisia lääkemääräyksiä ei palauteta Lääkityslistan "normaalihauissa", vaan jos niitä halutaan tarkastella, ne on aina haettava omalla erillisellä haulaan.

Myös vanhalla rakenteella tallennettujen lääkemääräyksien (yhden lääkemääräyksen) lääkejatkumoihin voidaan tehdä lopettamismerkintöjä tai uusia lääkemääräyksiä lääkemääräyksen uusimiseksi tai lääkemääräyksen muuttamiseksi (esim. annostusmuutos). Näihin lääkemääräyksiin uusi lääkemääräys tulee tehdä aina uusimispyynnön^[1] avulla. Tällöin uusi lääkemääräys saa uudet käytössä olevan lääkkeen

tunnisteet ja aloittaa uuden lääkejatkumon. Vanha lääkemääräys merkitään kokonaan toimitetuksi ja sen voimassaolo päättyy eikä sitä näytetä Lääkityslistalla enää käytössä olevana lääkkeenä.

Vanhalla rakenteella tallennettujen lääkemääräysten (joilla ei ole käytössä olevan lääkkeen tunnisteita) lopettaminen tehdään lopettamismerkinnällä (kuten tunnisteellistenkin). Silloin lopettamismerkinnällä käytössä olevan lääkkeen tunnisteet jätetään tyhjiksi. Kun lääkemääräyksellä ja lopettamismerkinnällä ei ole käytössä olevan lääkkeen tunnisteita, yhdistetään lopettamismerkintä lääkemääräykseen lääkemääräyksen asiakirjan tunnisteiden perusteella ja se päättää silloin lääkemääräyksen voimassaolon.

Myös vanhalla rakenteella tallennetut tarpeettomat lääkemääräykset tulisi lääkkeen määrääjien^[2] "siivota" Lääkityslistalta lopettamismerkinnöillä. Jos niitä ei lopeteta, ne kuitenkin poistuvat listalta, kun ne vanhenevat "uusimiskelvottomiksi" eli 16/28 kk kuluttua niiden määräämisestä.

17.6.2022 apteekkijärjestelmätoimittajilta saadun tiedon mukaan myös apteekkien tallentamille lääkemääräyksille olisi vuoden 2023 alun aikana mahdollista saada käytössä olevan lääkkeen tunnisteet. Silloin Kanta-lääkityslistaa käyttöön otettaessa syksyllä 2025, ei Reseptikeskuksessa olisi lainkaan vanhalla rakenteella tallennettuja "uusimiskelpoisia" lääkemääräyksiä ja luvun 8.3.3. mukaisia toimintamalleja ei tarvittaisi siirtymävaiheessa. Yleiskuvaus päivitetään tältä osin seuraavassa versiossa.

1] Jos lääkemääräykselle ei ole tallennettu sähköistä uusimispyyntöä, pitää tietojärjestelmän uutta lääkemääräystä tallennettaessa, tuottaa "tekninen" uusimispyyntö.

2] Lääkemääräyslain (61/2007) muutosesityksessä ehdotetaan myös palvelunantajan nimeämille sairaanhoitajille ja farmaseuteille sekä apteekkeille oikeutta lopettaa ilmeisen tarpeettomien vanhalla rakenteella tallennettujen lääkemääräysten lääkejatkumot yhteisymmärryksessä potilaan kanssa.